


SWOBODA

РІК XIX. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ. ЧЕТВЕР, 27 ЦЬВІТНЯ 1911. ЧИСЛО 17

VOL. XIX. JERSEY CITY, N. J., THURSDAY, APRIL 27, 1911. No. 17.

## Думки на часі.

Коли так глянеш ,,оком ясним, без облуди" по всій нашій широкій, американській Руси-Україні, то відразу почуєш, неначе якесь скоботанє кінчастим склом по животі. А у носі — но хиба ліпше і не згадувати. Се, бачте, заносить такими пахощами теперішне наше житє. Бо справді ми живем — гей живем, чисто, як у тій сьпіванці сьпіває ся: ,,живем, живем, своїм житєм", що то раз ,,втихне", а потом як тобі ,,воркне, помчить ся в даль" то хоч — сідай і плач. І власне під пору, правдоподібно з Божого допусту, житє наше позволило собі здорово ,,воркнути", тому то і слід, та як приказує наша дневникарська совість, се буйне ,,воркненє" зареєструвати, подати його до публичного відома і о скільки позволять нам наші мозґи, що то схолястики ані не нюхали, а вже про університет то хиба лиш через десяті уста слухом дещо зачували, — витягнути деякі консеквенції.

Безпосередну притоку до сего дали 2 послідні числа ,,Душпастиря", нашої духовної часописи. ,,Душпастир!?"... — духовна часопись!?... ще до того на американській Руси?... І ти береш ся про ню писати!?... Нещасний!... Чи не тямиш слова поета:

,,Чоловіче!... Се писати!?...
Ти пропадеш наче муха!
Бо в попів довгі язики,
А у люду довгі — уха!..."

Чи не знаєш, що попівський стан на Руси-Україні, се синонім самого Бога! Спробуй лиш слівцем скритикувати несьвященичі діла нашого сьвященика, а вмить уся каста закричить, що ти єретик, безбожник, гайдамака, пресбітерянин, лютер, соціяліст, нігіліст, анархіст, атеїст і так дальше і так дальше. А тих всяких ,,істів" стільки тобі накладуть, стільки насиплють, що усі старинні герої, почавши Ахіллєм, Енеєм, Кожемякою, Муромцем а скінчивши ,,народовим" Збишком, стулили-б по собі слухи, та драпнули межами наче сполохані заяці. Бо се не жарти. Сеж преці́нь наслідники Христа, що говорив: ,,Я є кротость і смиреніє", сеж Його ученики, се проповідники безсмертних наук Того, що був найвисшим ідеалом любови і милосердя. І ось сї, що день-денно ранком, своїми устами шепчуть слова молитви ,,і остави нам долги наша, яко і ми оставляєм"... сї самі в пів години опісля голосять: ,,Попи американські! Чейже прокиньтесь! Гей хто в лісі, озови ся, та викрешемо огню... (хрестом?...) щоб сей пустий, бундючний буряп викинути поза тин!... мовчати далі і терпіти, булоб то саме, що підставляти плечі під удари людини, що її одною жменею вдусити можна (бож сам Христос преці́нь сказав: ,,як хто вдарить тебе в лице, настав друге!...") Або з попами, або без попів!..." (Дослівний передрук з ,,Душпастиря", число 3, сторона 14).

Єсеер!... З попами — але попами, що чують у своїй души іскру національної приналежности, що почувають себе звеном, нерозлучною, одно... з усім нашим народом, а вже хиба ліпше без таких ...імя чорного інтернаціоналізму підпорядковують добро люду своїй власній кастовости.

Повторюємо ще раз: з попами, — та додаємо: з такими, що не лиш пустими словами, але ділами йдуть в народ, відкривають очи менчому братови, стають йому батьком і провідником у сїй чужій чужиноньці. А сего від нашого сьвященьства вимагати мусимо і то тим паче, бож воно є до сего обовязане, коли вже не з якихсь иньших взглядів, то хоть в імя тої науки, яку само голосить (притча про таланти), та яка передовсім для нього повинна бути найсьвятійшою.

На жаль однак — якось цілком противно діє ся у нас. Від пару літ що раз сильнійше зарисовує ся розлам поміж народом і сьвященьством, прибирає що раз то острійші форми, виступають що раз то різкійші противеньства. І спитаймо: чому то так; хто тому причиною?

Вдармо ся в груди і скажім собі так щиро, без обиняків усю правду в очи. Чи не ви, отці?... Хто влив в души нашого народу зневіру і єнеохоченє до всіх гарнійших поривів і починів, хто витворив такі дивогляди, як ,,Гайдамаки", хто позагирював усі починаючі ся ледви інституції, як не ви? Гляньмо в річники ,,Свободи" з 1900, 1901, 1902 та подекуди ще 1904 року. Скільки змарнованого запалу, скільки знівечених поривів. Народ на руках носив своїх сьвящеників, сипав тисячами на усі народні потреби. Інституції виростали, наче гриби по дощи, народ радо і щиро віддавав свій послідний цент. Заложено бурсу, основано шкільний фонд, товариство ,,Народний Дім", стипендію для незасібних учеників, товариство ,,Руських патріотів", видавництво популярних книжочок, і т. д. і т. д. Словом, сьміло мож сказати за небіщиком Бен Акібою, що у нас вже всьо було. А де се днесь?... Одно пішло туди, де і сьвіт сонця не загляне, друге змарніло, третє порохом розсипало ся. А, хто причиною?....

І чи дивниця, що народ, стільки разів ошуканий, стільки разів осьміяний, стратив наконець віру в своїх провідників, і на всякий почин, виходячий з іхнього боку, вправді з політики покиває головою, однак дальше робить своє, свою думку думає.

Скажете: се було колись; не рухаймо сего, що пилом припало. Добре; але і днесь воно не ліпше діє ся. Згадаймо хотяйби за ,,Просьвіту", за ті шумно рекламовані школи, читальні...

На такім підкладі, сотворенім минулими десятками літ, зродила ся душна атмосфера, штучно до часу зациткувана і вигладжувана. І опять мусимо на вас вказати, як на сю головну причину, що почату прірву, місто вирівнати і засипати, поглубила ще дуще.

Старі сьвященики, що розуміли наші тутешні обставини, що зжили ся з ними, повмирали, або вернули у Галичину. На їхнє місце приїхали молоді, нові. Їх виховувано у иньшім дусі, у иньшій школі. Заздалегідь вповювано у них віру в їхній авторітет, непомильність в усіх напрямках і взглядах. І такий молоденький сьвященик, не знаючий ні житя, ні людий, ні обставин, прийшовши між людий, відразу стає на котурни, всяку, хотяй-би і найдрібнійшу опозицію проти свого авторітету уважає виступованєм проти Бога, нетерпить ніякої і нічиєї гадки, кромі своєї. Заблудшого, меншого брата бере з гори і місто з християнською любовію прийти до нього і вказати йому лагідно на його ,,прогрішенія", відразу підходить до нього з буком. Народ усе те бачить і мимо того, що він сильно, може як ніякий иньший народ на сьвіті, є привязаний до віри своїх батьків, мимо сего поволи відсуває ся від свого сьвященьства (не віри), починає дивити ся на нього холодним оком, а хробак зневіри впиває ся у його серце. Найліпшим доказом того є повстанє так зовимих ,,Гайдамаків". Люди бачать, що щось не так воно є, як-би повинно бути; шукають точки виходу. Недозрілі однак духово, без науки і просьвіти, попадають в безглуздний абсурд, пишуть нісенітниці, дурниці. І хоть як глупими мусимо уважати їхні виступи, однак зазначити їх мусимо як знаменний наслідок сотвореної вами самими атмосфери.

Так!... Не народ відступає від вас, але ви від нього відступаєте! Відступаєте своїми ділами, своїми словами, своїми думками.

Гляньте на події з послідного пів року. Розбитє Р. Н. Союза на два куснї, се нічия заслуга, як лиш ваша, і колись перед Всевишнім тільки ви будете за ню відповідати. А Союз розбилисьте через зарозумілість на свій неоспоримий авторітет, нетерпимість нічийої гадки побіч своєї, підпорядковуванє інтересів і добра народу своїм власним, кастовим інтересам. Що більше ви втягнули у сю небезпечну гру людину ідеальну, щиру, прибувшу тут з душою налитою у щерть молодечим жаром і охотою послужити свойому народови. І ви дійсно віддаєте отсій сердечній людині медвежу прислугу, втягаючи її у круг своїх махінацій, а народови робите страшну кривду, ослаблюючи його орґанізацію, його одиноке прибіжище в днях горя і смутку.

Що розбитє Р. Н. Союза се виключно тільки ваша заслуга, та що розбилисьте його тільки задля своїх кастових інтересів, про се сьвідчить хиба недвозначно статя ,,Вилізає помаленьки шило з мішка..." поміщена в 4-ім числі ,,Душпастир-я". У ній вилито стільки жовчи на урядників Р. Н. Союза, з такою злостію говорить ся про ,,непереведене" конвенційної ухвали дотично зміни назви, її ідь дійшла до тої степени, що не цофнула ся навіть перед хлопячим визиванєм, хиба вже найменче лицюючим духовній часописи, а ще до того в великоднім числї. І серед злости злетіла маска з лиця — показало ся, що не ходило вам ніколи о добро орґанізації, але виключно тільки о здобутє для себе в тій орґанізації прав упривілейованих, таких прав, які мала во время оно шляхта у небіжці Польщі. Бо і повіджте так щиро, наче на сповіди, cui bono, для чийого добра ви так усердно форсували на конвенції зміну назви нашої орґанізації? Чи для добра її самої? Ой, хиба що ні! Ви знали, що така зміна товариства запомового у товариство конфесійне, релїґійне, стріне ся з сильною опозицією деяких елементів, зґуртованих до сих пор мирно у Р. Н. Союзі. Мимо того, ви силоміць сіяли бурю, вкидали зерно роздору у стіни нашого храму. І сим ви нанесли неабияку шкоду орґанізації. Але і се булоб ще марницею. Народній орґанізації під заслоною псевдо-релїґійного паравана, виставленого вами, грозила з иньшого боку страшна небезпека.

Ось послухайте: після ухвал Балтіморського собору, зачартерованих в Злучених Державах, а тим самим обовязуючих перед тутешним правом, усі католицькі релїґійні громади, товариства, конґреґації і т. п. так в справах духовних, як і фінансових (се є в дотичнім параґрафі аж надто ясно і недвозначно зазначене) підлягають невідкличо авторітетови церковної власти. Р. Н. Союз, прибираючи назву ,,Греко-католицький Руський Союз" став-би тим самим перед правом в ряді церковних товариств. Він підпав-би невідкличо під юрисдикцію дотичного римо-католицького архієпископа. І вийшлоб таке: народ мавби платити розмет, поносити усі тягарі, творити при касі Р. Н. Союза усякі фонди — але розпоряджати ними після своєї волї не мавби ніколи права. Конвенція моглаб ухвалювати по десять разів підмоги на всякі патріотичні цілі, — вони ніколи не моглиб бути виплаченими, колиб архієпископови дотичної дієцезії, в якій находила-б ся каса ,,Гр. кат. Союза", се не подобало ся і він положив своє veto, (то значить, не згодив ся на післанє грошей з каси ,,Гр.-Кат. Союза" на дотичну, йому нелюбу ціль). Що більше, його право до каси евентуального ,,Греко-Катол. Союза" булоб таке велике, що він кождої хвилини мігби прийти і забрати усі гроші, призначені як підмога для вдів і сиріт і обернути їх після своєї видумки або химери. На тій підставі сказав один з тутешних архієпископів про одну з подібних орґанізацій, а маючу релїґійну закраску: ,,Потребую лиш кивнути пальцем, а уся каса орґанізації протягом не цілих 24 годин найде ся в моїх руках"... Як цікаві, можемо послужити вам іменами і датами.

Ми віримо, і хочемо в се вірити, що наше сьвященьство, побиваюче ся так сердечно на конвенції і в ,,Душпастири" за сею переміною, не було і не є сьвідоме отсеї небезпеки — бо противно, то се булоб хиба страшним, варварським насильством, тим гіршим, що поповненим на своїм рідні́м народі.

Не злоба, або якась ненависть, але накипілі на серцю сльози і важка жура про будучу долю нашого люду на тій далекій чужині, подиктували нам отсї слова. І не з цїллю когось здискредитувати ми їх помістили на сторінках часописи; але коли часопись має бути дійсно вірним зеркалом суспільного житя, коли має бути тим дорогосказом, вказуючим шлях до ліпшої долї, то нехайже і совісно сповняє свою задачу. Менче о тоє, що когось мимоходом драсне болючо — аби лиш вийшов хосен для загалу.

## Погром русофілів на Буковині.

Перший день соймових виборів у Буковині, 2. с. м. приніс один специяльно характеристичний вислід: повний розгром москвофілів. Мимо клевет, якими їх кандидати і аґітатори, наче з рога щедрости, сипали на національних руських кандидатів, ... богатих ,,пособій" в рублевій валюті, якими силкувались москвофільскі ,,деятелі" переконати буковинських руських виборців про ,,єдінство" цілого російського народу, провалились москвофільскі кандидати просто в соромний опосіб. Буковинський сойм лишить ся чистим від москвофільского сьмітя. Москвофільські кандидати ,,здобули" на себе осьтакі числа голосів:

| | | |
|---|---|---|
| Могильницький . . | 2.240 | голосів |
| Богатирець . . . . | 1.535 | ,, |
| Дробот . . . . . . | 98 | ,, |
| Маркевич . . . . . | 452 | ,, |
| разом . . . . . | 4.025 | голосів |

Що се значить? Значить, що весь ,,російський нарід" на Буковині вспів притягнути на своїх кандидатів 4.025 голосів — із 64.673 управнених до голосованя виборців руського катастру себто коло 6 процент управненої до голосованя людности. І при такій ,,силі" своїй малі ті люди чолу у Відни і в Петербурзі величатись своїми впливами серед буковинської людности!

Образ погрому буковинського русофільства бувби недокладний, якби ми висше поданих дат не порівнали з вислідами виборів до парляменту в 1907 році. Тоді москвофіли зібрали на себе стільки голосів:

| | | |
|---|---|---|
| Козак . . . | 311 | голосів |
| Гакман . | 1.972 | ,, |
| Гакман . | 2.372 | ,, |
| Богатирець | 3.726 | ,, |
| Савчук | 759 | ,, |
| разом . | 10.111 | голосів. |

Протягом короткого часу чотирох років буковинські ,,Росіяни" злетіли з числа 10.111 на 4.025 голосів. Значить, втратили більше половини. Можна сподіватись, що коли ,,російський" нарід на Буковині буде в дотеперішній проґресії далї ,,рости", то країна ся вже в недовгім часі буде очищена від гнилої пошести.

Нема сумніву, що без явної і скритої підмоги польської також галицьке москвофільство скоро пішлоб слідом своєї буковинської посестри. Ділить Галичину від Буковини тільки Черемош; руська людність тут і там така сама; колиж москвофільство по сім боці Черемоша може ще маскувати свою гниль позорами житя і сили, та за се руський нарід і австрійська держава мають подякувати не кому иншому, як польській суспільности і польській адміністрації. Було се відоме ще перед буковинськими виборами, але вони задемонстрували се ad oculos.

Ні при однім буковинськім ,,Росіянині" не зазначив ся погром москвофільства так ярко як при найчільнійшім москвофільськім діячу Богатирци. Сей чоловічок, котрий недавно в Петербурзі ревно жалкував ся, що минулись ті старі, добрі часи, коли Буковина була під російською владою, виступив — він, парох — проти руського селянина війта Лисана. І той простий селянин одним замахом здобув собі з 10.903 відданих голосів не менше 9.587, себто 95 процент. ,,Російський" кандидат одержав — мимо дикої аґітації, мимо підмоги в грошах і людях, з Галичини і Росії — раптом 1.235 голосів. Але й се — в порівнаню з загальним числом відданих голосів — зникаюче число ,,російських" виборців покажеть ся ще більше зникаючим, коли пригадаємо, що в парляментарних виборах 1907 року той сам Богатирець одержав ще аж 3.726 голосів, себто тричі стільки, що тепер у соймових виборах у курії загального голосованя.

Одним словом і буковинські вибори показали, що без польської-суспільної і адміністраційної підмоги, — насаджений рублем ,,російський" нарід на нашій землї мусить з... ...ути — ,,як роса на сонці.

(З ,,Діла")

ІЛЯРІОН ГРАБОВИЧ.

# МАРТА БОРЕЦЬКА.

ІСТОРИЧНЕ ОПОВІДАНЕ.

(Дальше).

Промінь надії не угасав в сердцях, і Новгородці били ся дальше. Марта стояла на башті, глядїла на битву й тримала в руці хоругву вітчини. Часом, видячи відступаючих Новгородців, вона з башти покликувала й махом сьвятої хоругви звертала воїнів назад до битви. Ксеня не розлучала ся з матерю, а видячи смерть борців, думала тихо: „Так упав і мій милий Мирослав!“ Здавало ся, що та невинна, смирна душа як би тїшила ся страшним проливом крови людської — така чудна сила любови! Та страшна гроза війни представляла їй живо смерть її друга. Вона пізнала між воїнами московськими воєводу Холмського, знала, що його оруже обагряне кровю Мирослава. Огненний зір її взивав всї мечі, всї удари навгородські на голову московського полководця. Але Холмський, досьвідчений воїн, боров ся сильно; зелїзний щит його відбивав удари, ломав мечі, а рука сильного борця спускала ся тяжкими й смертними ударами на сьмілих противників. Александер Знаменитий весело спішив на боєве поле, но боров ся з видом тяжкого смутку; він передвидів конечне горе для вітчини. Длятого шукав тілько славної смерти і найшов її посеред московської дружини. З того часу самі хоробрі молодцї заступали місце новгородських полководців, бо молодїж відважнійша від всего. Ніхто з них не умирав без славного діла.

В одну ніч зібрав степенний посадник знаменитших бояр на раду — а при сході сонця ударили в вічевий дзвін. Горожани летїли на велику площу, і всї очи звернули ся на Вадимове місце. Там Марта і Ксеня провадили на мармурові степенї пустельника Теодозія... Нарід виявив загальним окликом свій радісний подив. Старець глядїв на нарід з дружною любовю, обіймав знаменитих урядників — і врешті сказав, піднісши руки до неба:

„Вітчино мила! прийми знов до себе старця Теодозія!... У щасливі твої дни я молив ся у пустини; но тепер братя мої гинуть й менї треба умерти з ними, нехай сповнить ся присяжне приречене моєї молодости і роду Молинських“...

Йосиф Ділинський, окружений тисячниками і боярами, несе золотий ланцюх з Софійської церкви, завішує його на шию старця й каже до него:

„Будь еще посадником Великого города! Сповни сердечне бажанє верховної ради! З радістю уступаю тобі моє достоїньство; я могу еще володїти оружем — могу вмерти в поли!“...

О славне торжество любови до вітчини! Старець, котрого вже давно оплакав Новгород як мертвого, нинї воскресає для служеня вітчинї! Пустельник, що в пустинній тишинї забув вже на всї радости і смутки чоловіка, пригадав собі еще обовязок горожанина. Він покидає тиху свою пристань і хоче дїлитись з Новгородцями небезпеками бурливих часів!...

„Народе й горожани!“ —промовила знов Марта „чи можете віддавати ся розпуці? чи можете сумнївати ся в небесну доброту, коли небо уступає нам свого вибраного, коли столїтна мудрість і чеснота буде проводити у верховній раді! Вернув ся Теодозій — повернуть і щасливі дни, котрими ми колись тїшили ся під його мудрою управою. Тоді спомини на минувше горе, що досьвідчило постійність новгородських сердець, замінять ся в нашу славу, а ми будемо еще щасливійші!“...

Ділинський і Марта наклонили Теодозія торжественно явити ся у Великім городі. Вони думали, що така несподїзана поява пустельника вплине сильно на нарід — і не обманули ся. Горожани цїлували руки старця, мов ті діти, що в неприсутности батька були нещасливі; вони надіяли ся, що досвід його мудрість положить раз конець їх горю. Довголітнє і сьвяте ж... а пустини відбило на його лици несказану повагу; но він міг служити своїй вітчинї тілько сердечним посьвяченем своєї чистої душі...

Після старого звичаю мусів кождий новий посадник угостити нарід. В імени Теодозія приготовила Марта величаву гостину, й горожани згромадили ся еще на спільну радість, щоби дух братньої єдности оживив всї серця. Вони веселили ся на могилах, бо кождий з них оплакав вже отця, сина, або брата, убитих у Шелонській битві й у кровавих борбах під мурами Новгорода. Тоє хвилеве щастє було послїдним добродійством судьби для Новгородців...

Настало небавом нове горе. Через неприятельські війська не мали Новгородцї жадного довозу живности з окресних піль, через що опустошіли стодоли і гумна, навіть у знаменитих горожан і чужосторонних купців. Лиш любов до вітчини зносила терпеливо недостаток і голод.

Тимчасом настала ясна і тиха осінь. Горожани спішили кождого ранку на високі мури і виділи московські шатра, блеск оружа, грізні лиця воїнів; вони все еще думали, що Іван віддалить ся — і найменьший рух у його таборі видавав ся їм знаком відступленя від города... Так то сяє в горю надія, мов той каганець, що вже туй-туй угасне, а ще розширяє свою полумінь... Марта носила тяжке горе в глубині своєї душі, но еще являла ся перед народом з видом спокійним і величавим. Коли ходила по улицях, многі слуги носили за нею коші з хлїбом; вона роздавала хліб, стрічаючи нужденні змарнілі лиця — і нарід благословив її велику душу. Урядники день і ніч були на зборах. Деякі малодушні заявляли мовчанем, що вони не похваляють упору посадниці і Ділинського; иньші радили навіть вийти в переговори з Іваном; но Ділинський грізно підносив руку, столїтний Теодозій отирав сивим волосом сльози з своїх очий, Марта вступала в дім ради — і всї знов набирали відваги і сили. Горожани часто виділи по ночах при сьвітлї місяця старця Теодозія, стоячого на колїнах перед Софійською церквою; з ним молила ся разом молода Ксеня... Але її мати в часї тишини й темряви ночи находила ся самітна на цвинтарю серед гробів Борецьких, окружених старими високими соснами. Там, оперши ся ліктем на могилу свого мужа, сиділа у глубокій задумі, бесідувала з його тїнию і здавала йому справу із своїх діл...

Страшна гроза голоду розпустила наконець свої чорні крила у Великім городі! По улицях роздало ся голоснє нарікане — вістун народного розруху. Нещасні матери взивали: „Грудь наша висохла; вона не кормить вже дітий!“ Сини новгородські кликали: „Ми готові вмерти, але не можем видїти лютої смерти наших батьків!“ Борецька виходила на Вадимове місце, указувала на своє блїде лице, говорила, що й вона дїлить нужду з новгородськими братьми, і що великодушне терпінє єсть їх повинністю. В перший раз не хотів вже нарід слухати її слів, не хотів умовкнути. З утратою тїлесних сил і сама душа народу слабла; здавало ся, мов-би в нїй погасли всї благородні чувства, і тілько чувство голоду мучило нещасних. Найшли ся тайні други Івана, що кричали перед домом Ярослава: „Лїпше служити московському князеви, нїж Борецькій; він поверне богацтво для Новгорода — вона хоче трунути його в могилу!“ Душа Марти здрігнула-сь на такі нечесні заміти; вона, хоть величава і для чужих горда, падає на коліна перед народом, піднимає руки і молить його, щоби терпеливо вислухав її...

„В послїдний раз“ — озвала ся Марта благаючим голосом: в послїдний раз заклинаю вас видержати еще кілька днів! Розпука нехай буде нашою силою! Вона єсть послїдною надїєю героїв! Ми еще станем до борби з Іваном, а небо нехай рішить нашу долю!“...

Всї воїни у одну хвилю обнажили свої мечі, взиваючи: „Ведїть нас, йдем бити ся!“

Знов вступив дух в горожан: многі із них обляли ся сльо... і; многі ... на коліна ... д Мартою, називали її новгородською материю і знов кляли ся, що умруть великодушно. Та хвиля була еще хвилею послїдного торжества для Марти. Відчинили браму Московську, і воїни удали ся на поле. Марта вручила хоругов вітчини Ділинському, котрий обнявши її, сказав: „Пращай на віки!“ — і удалив ся.

Військо Івана стрітило Новгородців. Битва тревала три години; вона була сьвідоцтвом дїйсно спартанського геройства... Но Марта увидїла наконець хоругов вітчини в руках Іванового оруженосця, а хоругов дружини великодушних в руках Холмського; увидїла нещасна побіду над своїми і лиш кликнула: „Скінчило ся!“ Відтак притулила свою милу доню до серця, поглянула на місце Вадима, на його статую і пішла тихими кроками до свого дому, опираючи ся о рамя Ксенї...

Ділинський погиб у битві; останки новгородського війська ледви виратували ся. Горожанин й урядники хотїли видїти Марту, і широке подвірє її дому наповнило ся громадами людий. Вона відчинила вікно і сказала: „Робіть, що хочете!“ — і закрила його. Теодозій вислав, після бажаня народу, послів до Івана. Новгород віддавав йому всї свої богацтва, уступав наконець всї свої окресні землї, бажаючи заховати єдино свій власний внутренний устрій. Князь московський відповів послам: „Государ милує, але не прийме условий“.

Теодозій в глубоку ніч, при сьвітлї смолоскипів, обявив горожанам рокову відповідь московського князя. Зір їх глядїв мимохіть за Мартою; мимохіть звернув ся на її високий дім, але там угасло вже нічне сьвітло... Вони спімнули на слова посадниці... Якийсь час панувало горесне мовчанє. Ніхто не хотів перший виявити, що згоджуєть ся на приказ Івана; наконець набрали сьмілости кілька прихильників московського князя і сказали:

„Бог покоряє нас московському князеви; чей він буде отцем для Новгорода“.

Нарід не видїв для себе иньшого виходу; не стало вже виликодушних борців і Марти не стало! В такім безвиходнім положеню мусїв піддати ся напасникови; молив однак старця Теодозія, щоби був його заступником перед Іваном. В ту послїдну ніч народного пнованя не жмурили горожани очий: то сиділи на великій площі, то ходили по улицях, то нарочно приближали ся до брами, де стояла воєнна сторожа, і на питанє: хто вони? — відповідали еще з тайним вдоволенєм: „Вільні люди новгородські!“ Всюди був рух; сьвітла по домах не угасали; тілько у домі Борецьких здавало ся все мертве...

На другий день сходило ясне сонце—а його лучі осьвітили Івана, сидячого на тронї під хоругвою новгородською, посеред воєнного табору, в окруженю полководців і бояр московських. З його ока визирали гордість і радість. Теодозій приближав ся звільна до трону: за ним йшли усї урядники Великого города. Посадник вручив князеви срібні ключі від Московської брами. У ту хвилю поломали тисячники свої булави, а начальники пяти новгородських частий положили топори до ніг Івана. Сльози котили ся із очий Теодозія; він не бажав вже нічого для себе, видів вітчину свою в руках ворога, свої древні закони подоптані, і хотів тілько спасти еще повірений своїй опіці нарід.

„Государю Новгорода!“ — озвав ся Теодозій — а всї бояри московські кликнули радісно: „Нехай жиє великий князь всеї Руси і Новгорода!“

„Государю!“ — говорив старець дальше: „наша доля у твоїх руках. Від нинї воля самовладця буде для нас єдиним законом... Сли ми, роджені під иньшими уставами, видаєм ся тобі виновними, нехай падуть наші голови! Ми всї, урядники і горожани, виновні, бо всї зарівно любили свободу. Сли ощадиш нас, будем твоїми пiдданими — така, видно, воля Всевишнього! Роби, що подобаєть ся самодержавному владиці“...

Іван дав знак рукою, і Холмський підніс Теодозія, котрий із ослабленя й зворушеня не міг довше стояти.

„Суд мій єсть справедливість і ласка! — сказав Іван: „ласка всім урядникам і народови!“

„Ласка! ласка!“ — кликнули московські бояри.

Але новгородські урядники стояли мовчки, потупивши очи в землю. Вони знали суд Івана; знали, як укарав Іван знаменитих бояр новгородських, взятих в битві у неволю: одним відтято голови, а других заковано в тяжкі зелїза, вислано в далекі місця; вони бачили своїх братів горожан, що вернули з ільменської битви з відрізаними носами і губами!... Утративши сьвяту вольність, вони не бажали подібної ласки від свого ворога.

„Бог розсудив мене з Новгородцями“ — говорив Іван дальше: „кого Він покарав, того я милую! Ідїть — нехай знає нарід, що Іван хоче бути його отцем!“

Потім дав тайний розказ Холмському, котрий взяв з собою віддїл війська, заняв Московську браму і взяв у руки начальство над городом. Окресні посїлости новгородські спішили тепер доставити поживи нужденним Новгородцям.

Горожани хотїли видїти Марту. Вона сиділа із своєю донькою дома при нічній роботї.

„Не бій ся мести Івана“, — сказали її други — „він казав, що всім прощає“...

Вона гірко на тоє усьміхнула ся — і у ту хвилю зазвенїло оруже у її домі...

Входить Холмський, ставить воїнів у дверий і каже новгородським боярам віддалити ся. Марта, спокійна на лици, подала дружно руку боярам і сказала: „Видите, що князь московський не забуває на мене; він уважає Марту за небезпечного ворога! Пращайте!... Вам еще можна жити“.

(Конець буде.)

## Купець-ошуканець.

Богатій панї, що жила в Мексику, забракло одного разу тимчасово гроший. Щоби собі порадити, удала ся вона до одного купця, іменем Валярґос, що його вважали взагалї чесним і ретельним чоловіком. Вона просила його о позичку в кватї 800 талярів а яко заліг обіцяла йому скринку ріжних дорогоцінностий, що більше як в двоє перевисшали вартість пожичених гроший. Купець згодив ся на все і пожичив панї гроші, панї знов дала йому скринку з дорогоцінностями, а все те стало ся без сьвідків і без довжного запису. Кілька місяців пізнійше удала ся панї знов до купця, але тепер вже того, щоби віддати йому пожичені гроші і відобрати заложену скриночку з дорогоцінностями. Купець взяв гроші, сховав їх, а відтак заявив здивованій панї, що про її дорогоцінности не має ніякої відомости.

Дармо старала ся таким підступом ошукана панї пригадати купцеві всї подробиці тодїшного дня, щоби свої дорогоцінности назад дістати.

Але коли купець все таки заявляв, що про них нічого не знає, то відійшла ошукана панї і удала ся просто до палати віце-короля, щоби зажадати від него справедливости.

Віце-король велів її сейчас увести і слухав уважно її оповіданя.

— Чи не було ніяких сьвідків? — спитав він.

— Нї, відповіла панї, анї однїського.

Віце-король покивав поважно головою і в задумі проходжав ся по кімнаті.

— А чи курить може ваш купець-ошуканець? — спитав він по хвилї.

— Нї, мій пане, відказала панї.

— То може заживає табаку? — спитав знов віце-король.

— Так, заживає, — відповіла перестрашена панї, бо їй здавало ся, по сих питанях судячи, що в голові віце-короля помішало ся.

— Коли так, то може вдасть ся менї ваші дорогоцінности назад вам вернути. Не гризїть ся, вступіть тимчасом до другого покою і чекайте тут терпеливо, поки я вас не заличу.

Панї удала ся до вказаного їй покою, а віце-король післав післанця до купця, щоби призвати його до

Купець явив ся, розуміє ся, сейчас перед віце-королем, а сей, привитавши його дуже привітно, випитував його про ріжні річи, а нарешті зачав пильно шукати чогось по кишенях.

— Не знаю, куди моя табакерка поділа ся, — промовив віце-король, позвольте лише хвилинку, я пошукаю її в другій кімнаті.

— Чи сьмію послужити моєю табакеркою? — промовив купець.

Віце-король взяв подану йому табакерку і задержав її підчас дальшої розмови ніби то в задумі в руках. По хвилї вийшов віце-король з табакеркою із кімнати, звиняючи ся якоюсь то пильною справою.

Вийшовши, післав він сейчас післанця до дому купця, передаючи йому табакерку, щоби жінка купця видала йому скриночку з дорогоцінностями, сховану на певнім місци. Табакерка мала переконати жінку, що то сам купець його післав.

Відтак вернув він знов до купця і бесїдував з ним так довго, доки не вернув післанець. Колиж вернув післанець, то викликано сейчас віце-короля, а післанець передав йому скриночку з дорогоцінностями, що її видала купцева жінка без всякого намислу.

Потім удав ся віце-король до панї і повів її до салї, в котрій то на столї лежала межи иньшими предметами отворена скриночка з дорогоцінностями.

Ледво узріла її панї, так сейчас прискочила до неї. Віце-король просив її, ще хвилинку затримати ся, а сам вернув до купця.

— Поки вернете до дому, радби м довідати ся правди про дуже важну справу, — промовив віце-король.

— Чи знаєте ви паню ту а ту?

— Знаю, і то дуже добре, — відказав купець.

— А чи не пожичили ви їй недавно 800 талярів?

— Так, пожичив.

— А чи не дала вона вам в залїг скриночку з дороцінностями?

— Нї, ніколи, відпекував ся купець.

— Я пожичив гроші без всякого залогу, а та панї вигадала історію з дорогоцінностями, щоби мене привести до шкоди. Я клену ся, що се чиста видумка.

Дармо договорював йому віце-король, щоби надумав ся, може собі щось припімне, але купець оставав рішучо при тім, що говорить сьвяту правду.

Тоді вийшов віце-король із кімнати і вернув відтак з скринкою з дорогоцінностями. На вид скриночки зблїд купець, стратив притомність в тій мірі, що признав ся до всего.

Віце-король зганив купця і засудив його заплатити 130 талярів кари, котрі то гроші розділено помежи бідних.

Панї одержала свої дорогоцінности.

## Кохання без слів.

*(З „Золотого засіву“.)*

Моїй Хризантемі.

Не пекучим самумом
Не буруном грізним,
Не розбурханим шумом,
А ранком ясним
Спалахнуло кохання.

Без розмови, таємно,
Наші душі злились,
І в бажанні натхненно
Огнем занялись,
Без благань і зітхання.

Немов дві хризантеми
На одному стеблї,
Ми в казковій поемі
Зійшлись на землї
Для утіхи сьвятої.

Нас уста повінчали
Поцілунком чуття,
І ми рідними стали
Серед виру життя
І краси чарівної...

*Олекса К...*

# Страйк вуглекопів
## в повіті Вестмореленд, Па.

*(Статя надіслана).*

Повіт Вестмореленд лежить в середині стейту Пенсильванія, на желізничих лініях між Філядельфією а Пітсбурґом. Більшу часть повіту Вестмореленд покривають ліси, менча частина обернена під управу. Єсть то околиця гориста. В глубині землї зложені неперебрані скарби мягкого вугля, а нарід, замешкуючий ті околиці, удержує ся з праці по фармах, фабриках (котрих тут небогато) і майнах. Майже половина робітників фабричних і майнерських то Славяне: угорські й галицькі Русини, Поляки і Словаки. Межи ними подибати можна досить много Італійців, Ніґрів і Анґлійців.

Минувшого року в цьвітни углекопи в повіті Вестмореленд почали страйк. Походами по головнійших містах того повіту, як Ґрінсбурґ, Ірвін і Лятроб дали вони знати сьвітови про своє невдоволенє з условин праці. Вони зажадали від своїх босів підвисшеня плати за денну і аркордову роботу, менше годин праці і лучшого обходженя ся. В разі несповненя тих жадань майнери загрозили страйком, котрий до тепер еще провадить ся. Позаяк в марті минувшого року минуло було два роки від попередної угоди майнерської юнії з компаніями вуглевими в Пенсильванії, то оголошений страйк і походи майнерів по улицях міст Вестмореленду зараз слідуючого місяця цьвітня, коли нова угода не була єще укінчена, наробили великого крику і шуму. Здавало ся, що страйк сей розширить ся по всіх околицях майнерських та прийде до загального безробітя углекопів в Пенсильванії і дооколичних стейтах. Однак вуглеві компанії скоро упорали ся з новою угодою, дали мале підвисшенє для юнійних гірників в Пенсильванії, Вест Вірджінії, Огайо і иньших стейтах, а повіт Вестмореленд остав ся на давних услівях. Майнерів в повіті Вестмореленд позіставлено на ласці всемогучих босів. Зазначити належить, що майнерської юнії в пов. Вестмореленд не було ніколи і нема її до тепер. Люди тут від давен давна годили ся самі з босами про услівя роботи і майни сесі називали ся скебські майни. Доперва минувшого року авторітети робітників загадали втягнути майнерів вестмореляндських до своєї орґанізації і подати компаніям юнійні правила праці в пошукуваню робітника для своїх підприємств.

Страйк майнерський в повіті Вестмореленд викликав Фр. Фіган (F. Feehan), предсїдатель 5-го дистрикту юнії майнерської в Пітсбурґу зі своїм урядом і остає він до тепер під його зарядом. Коли справи майнерські в повіті Алеґени (Allegheny) належать до головних задач того дистрикту юнійного, то справи вуглекопів вестмореляндських суть тільки побічною річию того дистрикту і в головній точці позіставлені вони своїй власній силі і дбайливости. До страйку стануло около 20.000 робітників. З початку думали люди, що компанії згодять ся на подібні услівя праці, які подали для других майнерів у иньших околицях, но вкоротці переконали ся, що се суть тільки плохі надії. Компанії по кількамісячних пертрактаціях з робітниками і з юнією почали ділати після своєї вподоби. Котрі зі страйкуючих майнерів зголошували ся назад до праці, тих принимали на давних услівях і разом з тими майнерами, що напливали до майнів в Вестмореленд з иньших околиць, виробили компанії для себе досить значне число сьвіжих робітників. Окрім того вже від самого початку страйку компанії через свої аґенції спроваджували много иньших майнерів юнійних або неюнійних, також цілком сьвіжих людий, котрі в майні ніколи не робили, або людий, тільки що прибувших з краю, тих заправляли до праці в майні і за якийсь час могли остоятись против юнії і старих робітників. До стереженя свого майна і знаред мнимими ушкодженями [illegible] майнерів, компанії поуставляли [illegible] одних вачманів, констаблів, і з протягом часу зорганізували майни до того степеня, що в декотрих місцевостях ідуть вони цілком нормально, а тільки в деяких околицях зі зменшеними рухом.

Страйк вестмореляндських гірників має перебіг досить лагідний як на таку масу людий. Усї горести, які потягає за собою страйк, перенесли гірники терпеливо, тільки в декотрих околицях приходило до бійок межи поліцією, страйкерами і страйколомами. Було се тогди, коли компанія дістала нових людий. Тих старали ся страйкері відмовити від праці а часом забороняли їм прямо, при чім приходило до бійок, котрі кінчили ся ріжнородно. Часом поодинокі особи або цілі гурми людий вертали назад там, звідки прийшли, часом оставляли ся новоприбувші люди разом зі страйкерами задля браку средств до дальшої подорожі і помагали страйкувати їм, однак звичайно компаніям удавало ся перепровадити своїх людий і заняти їх працею в майні. Тих уставляли звичайно у шанді, себ то великій шопі з дощок, де могло поміститись много людий, давали вачманів коло тих шанд і люди, що там мешкали, ішли просто до майни до роботи, а з роботи до шанди. На околицю не показувались.

В шанді була кухня і все, що до ужитку потрібне. Коли старий майнер пішов до роботи, а мав родину, то коло одного-двох домів стояв день і ніч компанїчний вачман і стеріг дім і родину, щоб страйкері не заподіяли якої пакости, і ціла околиця виглядала на побоєвиско. Ні тут сьпівів ні жартів не було, кождий був засумований і люди не узнавали себе після сего, чи брат чи сват, або Поляк чи Русин а після сего, чи страйкер чи страйколом. Люди не ділили ся після посвояченя, або нації, а після сего становиска, яке хто заняв в страйку. Тепер ті обставини змінені на лучше. Менче вже тепер бійок і сварок і менче напруженя межи робітниками. Взагалї страйкері стратили богато на своїй силї, а може і на своїй вірі в людську справедливість...

Під конець минувшого літа вуглеві панове, збивши ся в силу, почали викидати старих і непослушних страйкерів геть з домів компанїчних. Хто мав свій дім і гроші на харч, той оставав, но хто був страйкером, то хотьби і платив, сего викидали з компанїчного дому, разом з дітьми, жінками і столівниками (бордінґерами), єсли хто тримав таких. Се для зломаня страйку. Вигнані з домів страйкері, збирали ся в купу десь за осадою або межи домами, де могли дістати від фармера або американського сітізена позволенє на притуловиско, розставляли шатра як в нас в краю цигани се роблять, коли вандрують з ворожбою, забирали свої річи, які їм оставили: ліжка, печі, убраня і закладали нові огнища домові.

З початку страйкері стояли своєю власною силою. Ніхто про них не дбав, ні уряд, нї публика.

По упливі пів року думали страйкері, що уряд возьме той страйк в свої руки і або склонить компанії до уступок або замкне їм майни. Позаяк такого права нема в Пенсильванії, щоби уряд брав відвічальність за страйк, то з сеї сторони страйкері сильно завели ся і до тепер не мають жадної помочи зі сторони уряду. Зрештою в Америці так єсть, що хто має силу, той має і уряд, тому то довіре страйкерів в поміч уряду цілком не уґрунтоване. Юнія натомість в першім півроку страйку перепроваджувала угоди майнерські в иньших стейтах і не мала часу або снаги заниматись самозваньчим страйком і з сеї сторони також малу поміч мали страйкері в повіті Вестмореленд, а публика взагалї нічого не знала про причини і відносини сего страйку. Доперва під осінь через ґазети і оповіданя почали доходити вісти до публики про обставини страйкуючих в пов. Вестмореленд. Люди не мають що їсти, не мають в що одягнутись і обутись, терплять голод і холод і пошести кинуть ся межи народ, єсли так дальше піде — писали часописі. Женщини і діти терплять на рівні з мущинами. Се порушило бізнесову американську публику, почали збирати грошеві складки, також убраня і убувє і висилали се все в поміч страйкерам. Юнія також змогла ся на свою поміч і почала виплачувати тижневу запомогу і до тепер ще кождий страйкуючий майнер дістає тижнево $1.50, женщина $1.00 а діти від 15—25 цнт. запомоги. Також постаралась юнія через своїх представителів о забезпеченє лучших домів для страйкерів на зиму.

Від часу до часу діставали ся також до публичного відома вісти про бійки, арешти і карі з поля страйкуючих. Страйк до тепер пожер житє 13-ти робітників, много було ранених і покалічених і вони остали сьвідоцтвом несправедливости сильнійшого. Околиці декотрі вилюдніли і опустошіли. 3 детективів оден забитий а 16, за неправне стрілянє, відсиджує арешт від 1—6 місяців. Головний шериф поліцийний в тім повіті, Shields, має тепер судове доходженє на підставі оскаржень слідчої комісії повітової про присвоєнє собі около $42.000.00 компанїчних гроший, котрі належать до каси повітової. По конець року 1910 компанії видали на зломанє страйку до $187.000.00, котрі в бізнесовий спосіб або на праці відобють собі на робітнику.

Які суть причини сего ганебного і довготреваючого страйку вуглекопів у цивілізованій Америці, сего докладно не можна означити, но сьміло можна сказати, що першою причиною того страйку єсть захланність, або зьвірська натура чоловіка, жадати більше для себе в житю ніж йому потрібно; захланність зі сторони компаній і робітників. Компанії дуже добре знають, що праця юнійного робітника не єсть так корисною як робітника вільного, скеба. Хотяй скебський робітник заробить часами більше в майні ніж юнійний, то, вчисливши той час, який робітник зуживає на виконанє праці і менчі видатки в неюнійній майні, — переконаємось, що компанії тут тільки зискують, а тратить робітник. Загально знана річ, що в майнах скебських тона викопаного вугля платить ся менче ніж в майнах юнійних. На сїм компанії заробляють сила гроший річно.

В майнах юнійних робітник робить тільки 8 годин, звичайно від 7—4 з одногодинним відпочинком полудневим, коли в майнах скебських робітник працює і до 12 годин денно, хотячи надоложити убуток в ціні на викопаній тоні вугля. Се також робить значну ріжницю в доходах компаній вуглевих. В майнах юнійних юнія наглядає через своїх представителів, щоби урядженє майни було відповідне і житє та здоровлє робітника забезпечене против катастроф копальняних, і коли сего нема, юнія може застановити працю. Сї приписи юнійні у скебських майнах боси менче застосовують і компанії зискують на тім через зменшенє видатків на удержанє майни.

Се булаб захланність компаністів вуглевих або властителів майни.

Захланність робітницька в наведенім страйку оказала ся в тім, що коли вибух страйк, то много старих юнійних або неюнійних майнерів поспішили на поміч компаніям вуглевим і тим способом ослабили значінє і силу страйку. Знаючи о тім, що компанія дасть страйколомови до помочи вачмана, під охороною котрого він може робити день і ніч, не дбали про вислід страйку і нанялись до праці на свій рахунок. В нещастю другого збирали вони гроші для себе. Пишучий сї рядки здибав ся з одним майнером на стації пенсильванійській в Пітсбурґу. По довшій розмові довідав ся від сего майнера, що він їде тепер до Росії, що робив кілька місяців за страйкбрехера в Вестмореленд і, заробивши троха гроша, післав шіфкарту для свого шваґра в старім краю, а коли сей тут приїхав, підучив його робити і поставив на своїм місци в майні, а сам відїхав до Росії з $1.500.00 готівки. На відходнім сказав єще гордо, що тепер не дбає про страх, най собі страйкують, і коли шваґер доробить ся гроша, (а спосібність є) то верне також до краю, виплатять ґрунт і новий докуплять і будуть господарювати. В протягу одного-двох років сьмілий страйколом розвязав загадку на ціле своє житє, користаючи з нещастя других. Много подібних прикладів можна-би подати, но місця тут нїт на се.

Другою, більше загальною причиною сего страйку, єсть брак одноцільних прав в Америці, особливо для охорони робітника. Знана єсть загально річ, що в Америці єсть много писаних прав і много єсть урядів до виконуваня тих прав, почавши від гавзкіпера аж до найвисшого судії в Вашінґтоні, но говорять також, що в тім краю, де єсть много прав, там нема жадного. І так справді єсть. Ані повіт Вестмореленд зі своїми поліцманами і мировими судіями, ані стейт Пенсильванія зі своєю касою нічого не могли вдіяти в користь страйкерів, бо Найвисший Суд в Вашінґтоні заборонює примус в праці і у винайменю робітника. Ось недавно тому Найвисший Суд в Вашінґтоні зніс старе право, після котрого при усіх стейтових роботах робітники мали забезпечений 8-годинний час праці, мотивуючи се тим, що наєм робітника мусить відбувати ся на свобідній стопі так зі сторони працьодавця як також з боку робітника.

Окрім сего компанії з осібна кермують ся єще своїми додатковими приписами, нібито статутами в справах публичних (по анґлійськи by-laws). Суть околиці в Пенсильванії, де людям, приміром, не вільно держати курок, качок або гусий. В иньшій знов околиці компанії заказують годувати рогату і безрогу худобу, себто свині, на землї компанїчній. Припис там є, мешкати в компанїчнім домі, держати много бордінґерів, щоб пусто той дім не стояв, господареви і бордінґерам відтягнуть з пейди за се все при виплаті зарібленого гроша, а всі в домі мають побирати віктуали до виживленя себе в компанїчнім сторі. Єсли сего не виконує, то дуже часто спотикає ся робітник з переслідованєм всіляких босів і суперів. Сей приклад подано на се, щоб читачі могли пізнати, в який спосіб обходять ся наставники по приписам вуглевих компаній з робітником в справах чисто домових або особистих чоловіка.

Но вернїм ще раз до страйкерів вестмореляндських і запитаймо ся, що робить уряд, котрого нарід вибирає для вимірюваня справедливости і удержуваня порядку в суспільности; що робить юнія, себ то збір членів майнерських для спільної помочи, і що робить суспільність доброго для справи тих страйкерів? Перше усего треба згадати, що повіт вестмореляндський процесує ся тепер з головним шерифом поліцийним, Шільдсом, і закидує йому неправне присвоюванє собі чужої власности, здирство і кривоприсягу на тлї страйку майнерів. Авторітети повітові кажуть, що Шільдсови, яко головному шерифови повітовому, котрий побирає сталу річну платню з каси повітової, не вільно було окрім того єще робити додаткові контракти з компаніями вуглевими і анґажувати ся в службі тих компаній в тій розтяжности, в якій се тепер зробив. Йому не вільно було годити детективів та констаблів і закуповувати для них порох і стрільби для охорони майна компанїйного а, єсли се зробив, то з загального рахунку компаній около $42.000 о чім вже було згадано попередно. Справа та єще прийде на порядок денний в суді в місяцю маю і єсли шерифа осудять в Greensburg-у, то він буде мати право відклику до висшого суду в Вашінґтоні і т. д. Тимчасово страйкері можуть собі гинути з голоду...

Ґубернатор Пенсильванії, Тенер, коли кандидував на се становиско остатної осени, то звиджував околиці майнерські і приобіцював, що коли зістане вибраний ґубернатором, постараєсь о то, щоб справедливість ділялась для страйкерів. Но тепер по одержаню уряду, ані чутки від него, і в стейті, котрий обшаром троха менший від цілої Австрії, люди не суть певні одного дня, чи проживуть його здорово і щасливо.

Що робить юнія? Якийсь майнер з Ґрінсбурґа чи Ірвіна заприсягнув у публичного нотаря і оголосив се в часописях, що Фіган, предсїдатель 5-го дистрикту юнії майнерської в Пітсбурґу, викликав страйк в повіті Вестмореленд сам на свою руку, а в загалі на свою власну користь, підплачений другими компаніями, щоб через викликанє страйку в пов. Вестмореленд міг нагнати таного робітника для тих компаній в Алеґени і Вашінґтон повітах та в стейті Вест Вірджінія. Справа та була піднята на головній конвенції, котра відбула ся в січню с. р. в Колюмбус, Огайо, однак ся конвенція не повірила сему і узнала його і його уряд дальше на тім самім становиску, поручаючи їм удержувати страйк в повіті Вестмореленд дальше, а се тільки само значить, що платити кождому страйкуючому майнерови дальше ухвалену тижневу запомогу, провірити [illegible] ладно причини і обставини страйку, здати про се справозданє головно[illegible] дови майнерському та чекати відповідної нагоди до перепроваджения угоди з компаніями вуглевими. Однак 16 відділів 5-го дистрикту, невдоволені з рішеня конвенції, відділились, вибрали своїм предсїдателем Ґібонса (Gibbons) та цілий новий уряд і заказали Фіганови нарушувати гроші майнерські. Справа та піде єще на дорогу судову.

Тільки користи для майнерів з юнії.

Що робить суспільність американська для страйкуючих майнерів? Збирає добровільні датки для поо[illegible]ких людий та цілих корпорацій, убраня старі або закуповує нові і все то висилає на поміч страйкерам; також пише про них по часописях і журналах, що страйкерам зле, коли повіє студений вітер по горах пенсильванійських. Но то єще не все зі сторони суспільности. Ті, що суть більше богаті і більше дистинґовані, приїзджають своїм коштом до повіту Вестмореленд, щоби подивити ся на страйк і на страйкерів. Приміром, доносять часописі, що панна Анна Т. Морґанівна, по анґлійськи Miss Anna T. Morgan, донька мілярдера J. Pierponta Morgana з Ню Йорку, начитавши ся по часописях про нещасливу долю страйкерів, приїзджає в околиці майнерські і під проводом Miss Emmillinne Pitt, соціяльної робітниці, буде звиджувати околиці загрожені страйком, щоби наочно переконати ся про судьбу страйкерів і спустошеня, які страйк наробив. Часописі доносять також, що Miss A. Morgan була присутна на параді або демонстрації, яку страйкері зробили, хотячи гідно відсьвяткувати свій однорічний ювілей страйку. Около 10.000 страйкуючих робітників зібрало ся з усіх усюдів повіту Вестмореленд і в дни 18. цьвітня с. р. машерували по улицях Лятроби, Па., збираючись також на мітинґ, на котрім були присутні декотрі з богачів американських, представителї юнії иньші інтересовані страйком люди.

Говорять також, що зістали порушені справи страйкові на тім зібраню майнерів і пороблено приготованя так зі сторони вуглевих компаній як і робітницьких юнїй, щоб страйк укінчити і допровадити до згоди між двома воюючими таборами. Час покаже, що з того зийде, а тимчасом вестмореляндські страйкері увійшли вже в другий рік своєї незавидної долї. Рік цілий минув вже в цьвітню, від коли вестмореляндські страйкері зажадали для себе лучшої заплати і лучшого обходженя ся з боку наставників. Був се рік шаленої борби капіталу і праці. Гірники в повіті Вестмореленд своїм самовідреченєм, пожертвованєм і людською поставою вказали сьвіту на ту несправедливість, яка їм діє ся в праці зі сторони властителів копалень. Скілько тут геройства, відмовлюваня собі найважнійших потреб житєвих, но і скілько тут зневіри і самолюбства. Однак страйкері борють ся за лучшу долю для себе, для свого потомства, а також для своїх співтоваришів, чи вони в їх повіті, чи в иньшій части американського краю. Пожертвованє їх не може пійти на марне і чи тепер чи пізнійше — вони мусять виграти. Подяка співгорожан і пересьвідченє, що обовязок свій сповнили совісно, буде їх нагородою за всї ті труди і клопоти, які перебули в часі страйку.

Однак суспільність не повинна дальше жадати надмірного пожертвованя страйкерів, котре кінчить ся звичайно материяльним і моральним знищенєм цілих родин. На всякий спосіб, чи з услівями юнїйними чи неюнійними — повинен бути положений конець тому нещасливому страйкови. Перше нехай суспільність постараєсь о відповідні права охорони робітника в часї праці і страйку, пізнійше може жадати від робітників пожертвованя. Дуже гарна лінія є перепроваджена межи тими, що щось посідають, а межи тими, що посідають мало або нічого. Право американське збогачує богатих а зубожує бідних а систем банковий доконує решти, і доки капіталістичний і банковий систем не буде усунений з житя публичного народу, доти завсїгди будуть появляти ся в ріжних околицях краю і в ріжних галузях промислу подібні випадки, які бачимо на страйку майнерів в повіті Вестмореленд. Доки ганебну гидру готового капіталу не підотне ся в самім її корінь, доти люди не стануть вільні від насильства. Зверхне намащуванє, писаня по часописях і промови на зібранях нічо тут не вдіють. Тут треба ґрунтовної курації невідрадних відносин в ділї капіталу і праці, пана і наємника, промисловця і робітника. Добре замірене чоловіка в тім напрямі, щоб усунути з житя головну причину зла, і праця, піднята в тій мисли — гідні кождого чоловіка і кождий щирий робітник в тім напрямі може бути заздалегідь певний побіди тепер або в будучности.

С.

„SWOBODA“ (LIBERTY)
THE RUTHENIAN WEEKLY
Published every Thursday at
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Published by
The Little Russian Nat'l Union
of America.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
83 Grand St., Jersey City, N. J.

K. KIRCZOW, manager
83 Grand St. Jersey City, N. J.

Terms: Two dollars a year.

The largest circulation throughout the United States, Canada and Europe. The only advertising medium. Rates furnished on application.

Application for transfer of Second Class privilege from New York, N. Y. to Jersey City, N. J. filed at Jersey City, N. J. Post Office March 30, 1911.

„СВОБОДА“
часопись для руського народа в Америці і орґан „Р. Н. Союза“, виходить що тижня в четвер і коштує:

в Америці на 12 місяців ........ $2.00
до старого краю на 12 місяців ... $2.00
в Америці на 6 місяців ......... $1.00

Оплачувати ґазету треба всегда з гори.

Гроші треба посилати в реджістрованім листі, або через експресовий або почтовий моні ордер. Моні ордер, то є грошевий переказ, котрий дістанете від почтаря або аґента на експресовім офісі, пішліть на нашу адресу, бо без того ми не годні гроший дістати.

Адреса:
„SVOBODA“
83 Grand St., Jersey City, N. J.
Число телефону 498.

Дописи просить ся писати лишень на одній стороні картки. Дописи, непригожі до друку, нищить ся, наколи з гори не було зазначено, що жадає ся їх звороту і не було залучено марок на зворот.

## Нові і нові трупи.

З Elk Garden, W. Va. доносять, що в копальні вугля Ott, якої властителями є Davis Coke and Coal Company, ранком дня 24-го с. м. вибухли ґази і спричинили страшну смерть 23 майнерів. Товпи народа зібрали ся над копальняними отворами і ожидають чуда... Та дарма! З копальні видобувають самі лише попалені та роздавлені запавшим ся вуглем трупи. Деякі жертви обезображені до тої степени, що годі їх індентифікувати. Вдови та сироти по нещасних майнерах млїють на вид такої жостокої смерти своїх найдорожших. Плач, розпука, горе...

Додайте число сих жертв до числа тих, що погибли недавно в Throop, Pa., а будете мати сотку без одного! В протягу двох тижнів сотка здорових та сильних людий сходить марно зі сьвіта, лишаючи за собою сотки безпомічних вдів та сиріт. Ну, чи треба тут ще війни, джуми або холери?!

І так воно тут кождого дня. Возьми в руки якунебудь ґазету, кинь лиш на неї оком, а знайдеш завше подібну сумну „новинку“. Там один, там два, там десять, там аж кількадесять трупів... А кілько то є таких випадків, про котрі нема ніякої згадки по часописях? Сумний, дуже сумний сей американський рай, ся золотодайна країна...

І над ким тут плакати: чи над тими погибшими перед часом чорноробами? Та їм вже байдуже... Вони вже не почують нашого плачу та нарікань; вони перейшли вже в країну, де нема ні болізни, ні печали... Але що стане ся з тими сотками непотішених вдів та сиріт, яких погибші марно жертви годували працею своїх рук?!... А ті вдови та сироти мусять жити, бо чейже не підуть живцем до гробу за своїми опікунами і кормителями!... Яка то страшна, незавидна доля тих жен і дітий, котрих мужі та батьки умерли такою ненадійною, скоропостижною смертию! Тільки подумайте: до роботи пішов здоровий та жвавий, а за годинку-дві вже його витягають з під зем... вугол[ь] або розмя[з]... й власна жінка та рідні діти не можуть розпізнати його лиця! Се страшне! Від сього можна не тільки зімліти, але й збожеволіти!

Коли таке страшне нещастє лучить ся такому робітникови, що належав до якоїнебудь запомогової орґанізації, то ще — як то кажуть — пів біди. Жінка та діти посумують за небіщиком, поплачуть, тай оглядають ся опять за насущником, бо... живий живе гадає. Опечалена вдовиця і діти-сироти мають бодай тую потіху, що не потребують витягати рук по милостиню. З посмертної запомоги, яку вдова дістане по погибшім мужови, можна ще яко-тако уладнати гірке сирітське житє. Але яка доля ожидає таку вдовицю і такі сироти, котрих муж-батько жив лише з дня на день, не турбуючись про будучність своєї родини?

Кождий розумний чоловік згодить ся з нами, що легкодушність такого робітника, який не дбає про матеріяльне обезпечене своєї сем'ї, не дасть ся ніяким чином оправдати. Правда, може нераз лучити ся таке. що робітник задля недуги або безробітя не має центів на оплачене вступного чи місячної вкладки, щоб записати ся до орґанізації, але се не триває прецїнь цілими роками. Дбалий муж-батько пожичить потрібну квоту, випросить у другого, а до орґанізації таки приступить, бо знає, що без того він не засне спокійно, що без обезпеченя — його родина може кождої хвилї опинитись на бруку...

Кілько то вже у нас не наговорить ся про те обезпечене. Накликають душпастирі по церквах, урядники братств та товариств по мітінґах, орґанізатори по всяких балях та пікніках, — навіть по сальонах заохочують розумні люди своїх братів-робітників вступати до запомогових орґанізацій. А наш Іван — все таки лишаєть ся Іваном... Що ти йому не говори, як його не проси, — а він обернеть ся до тебе плечима, бо він... має свій розум і свою волю... І чому воно так? Чому наш брат-робітник такий безпримірно байдужний до своєї власної долї? Чому він самовільно і з розмислом копає собі гріб своїми-ж таки руками? — Се наслідки душевної сліпоти, брак просьвіти, некультурність. І довго воно так буде з нашими робітниками?.. Коли вже раз отворять ся очи тих моральних сліпців? Коли настане час, що кождий Русин-робітник уважати-ме першим своїм обовязком вступити до запомогової орґанізації і обезпечити судьбу своїх рідних?

Гей, братя-робітники! Не читайте сих стрічок з таким легким серцем, як читаєте якусь казку-небилицю! Ідіть від хати до хати, від своака до кума, від одного знакомого до другого — і всюди просьвічайте незрячих та тягніть їх силоміць до нашого **Руського Народного Союза,** бо се наша найбільша і найсолїднїйша запомогова інституція. Велику заслугу у Бога буде мати той, хто свого несьвідомого брата притягне якимнебудь способом до того цілющого жерела, що дає супокійне житє всім вдовам та сиротам по погибших несподіваною смертию робітниках.

Вступайте громадно до **Руського Народного Союза** і обезпечуйте себе і свої родини на случай вашого калїцтва або й ненадійної смерти!

## В читальні.

— А гейже, парубки! — гукав старий Кульчик в сторону молодих читальників — може би котрий з вас сказав яку казочку?

— Та чомуж би ні, як раді слухати, — мовив Іван Заплітний.

— Ану-но, Івасю, говори, — заохочували молодці й дівчата.

— Добре, — згодив ся Заплітний — я оповім вам недовгу байочку за хлібороба...

— Добре, добре, Івасю — мовив учитель — оповідай, що хочеш, нехай лиш гарне й цікаве.

— Не знаю, чи вам подобаєть ся; осуд[...]е опісля, а тепер слухайте.

[...] з собі такий богатий пан, що міг [...] закупити сел з десяток, і в [...]на було богато землї; тільки де він уже не шукав, не міг найти такого чоловіка, щоб добре знав хліборобське діло. Коли се раз приходить до него чоловік тай каже:

— Я добре вмію хліб робити і служити буду вірно; прийміть мене, пане!

Пан приняв. Служить той чоловік уже пять років, і хліб при нім такий родить ся, що, здає ся, красшого уже й не буває. На пятий рік хлібороб каже панови:

— Прослужив уже я вам, пане, чималенько, тепер порахуймось: піду в свою дорогу.

А панови не хотілось утратити такого чоловіка. Поміркував собі, а далі й каже:

— А щож тобі, чоловіче, дати за службу?

— Та дайте, пане, мені сего білого коня.

Пан згодив ся. А той кінь був такий, що на війні як почне скакати межи неприятелем, так усіх і передопче; а його ніяка куля ні шабля не береть; тільки про се ніхто не знав окрім хлібороба. Чоловік-хлібороб узяв тоді коня, подякував панови тай поїхав. Їде тай їде та заїхав у такий густий та темний ліс, що й Господи! Дивить ся, аж стоїть маленька хата... Хлібороб увійшов у ту хатку, аж там сидить така стара та жовта баба; він запитав її, куди се він заїхав. А баба похитала головою тай каже:

— Нещасний ти, що сюди заїхав: тут що-ночи злітають ся відьми, все хочуть звести мене з сьвіта.

— Та вжеж що Бог дасть, те й буде! — відказав чоловік і зістав у тій хатї.

Баба дала йому повечеряти тай каже:

— Поможи менї, чоловіче добрий, переночуй у сій хатї хоч три ночи, а я за се дам тобі велику плату; я навіть навчу тебе, як і оборонятись.

— То й навчіть, а я вже переночую — згодив ся хлібороб.

Баба каже:

— На тобі отсей хрест, піди в ту хату, обчеркни кругом себе отсим хрестом, тоді возьми хрест в руки тай сиди, а як назлітають ся відьми, то ти не бій ся.

Хлібороб узяв хрест, пішов у другу хату, зробив так, як казала баба, тай сидить. Коли се як загуде щось коло хати, ось і влетіла відьма у хату, далі друга, третя... та богато відьм і чортів назбиралось, що не помістять ся в хатї; танцюють, кричать, у долоні вибивають, кругом хлібороба бігають, та ніяк не можуть перейти через кружок; отсе розженуть ся, добіжать до кружка, та так назад і відскочуть; що вже не робили, — нічого не вдіють. Коли півень на хатї у баби: „ку-ку-рі-ку!“ Всї так і шелеснули у вікна, аж хата затряслась. Хлібороб перехрестив ся і пішов у хату до баби. Та, як побачила його, так і зраділа:

— Ти щасливий, чоловіче, ти ще не богато нагрішив, і тебе боять ся.

— Та я-ж чесно робив дома хліб, а далі теж чесно служив у пана, а може й нагрішив, то нехай Бог простить!

Оттак переночував хлібороб ще дві ночи. Як переночував третю ніч, баба каже:

— Спасибі тобі, чоловіче добрий, що ти визволив мене з великої біди, бо менї труднїйше сидїти: я більш нагрішила; на-ж тобі за се отсей „меч-самобієць, берись!“ то він тобі перебє усе військо. Єще я тобі даю пораду: як ожениш ся, то нічого великого не повір жінцї до семи лїт і семи тижнів.

Хлібороб уклонив ся бабі, подякував тай поїхав. Приїхав у той город, де живе цар, коли там тревога: наступає великий ворог на город, уже побив усе царське військо і скоро возьме й город. Хлібороб і каже:

— Ану, поведіть мене до царя!

Ті й повели.

— Чого тобі треба? — спитав цар.

— Та кажуть, що на город наступає великий ворог.

— А так.

— Я вам, як Бог поможе, побю його; тільки щож ви менї дасьте за се?

— Половину царства дам.

— Ні, менї не треба царства, а віддайте за мене свою дочку, я її люблю!

Цар покликав свою дочку і запитав її, чи вона-ж справді любить хлібороба.

— Таточку-голубочку! видайте мене за него; я його люблю, віддайте — я за вас Бога благати-му!

Цар згодив ся. От тоді хлібороб і каже:

— Дайтеж коневи три мірки вівса, а менї ведро вина.

Цар дав усього, що тільки хлібороб забажав. От тоді він сїв на коня й поїхав. Виїхав за город, колиж дивить ся: стоїть війська така сила, що й не счислити. Хлібороб як крикнув:

— Меч-самобієць, берись!

Меч-самобієць як полетить понад головами тай валить одного за одним. А кінь як скокне поміж військом, так і бє копитами. От так усе військо й перебили. Хлібороб вернув ся назад у город. Цар щиро подякував йому. А ворог таки не хотів покинути свого діла; він зібрав опять війська ще більше. Опять зробилась тревога. Хлібороб поїхав битись опять. Він побив ворога і вернувсь назад. Другі царі позавидували сему цареви, зібрали свої війська у місце і пішли війною. Цар боявсь; він думав, що сеї сили хлібороб уже не побє. Та хлібороб побив і се військо. Тоді вернув у город і оженив ся з царською дочкою. Щиро він любив свою жінку, любила й його жінка. Проминуло три роки. Жінка стала питати у хлібороба, чим він так бє ворога. Хлібороб не втерпів і сказав. А ворог таки не кидав свого; він став випитувати та підкуплювати хліборобову жінку, щоб вона сказала, у чому її чоловік має силу. Та була ласа на великі гроші, вкрала меч-самобієць і видала ворогови, а чоловікови підложила другий, але коня не змогла вкрасти: хлібороб беріг його як ока і спав з ним у купі. Та той ворог і розпочав війну опять. Хлібороб сїв на коня, взяв меч і поїхав супроти ворога. Як приїхав туди, так і крикнув:

— Меч-самобієць, берись!

Не бере ся.

— Меч-самобієць, берись!

Не бере ся. Хлібороб здивував ся; коли як роздивив ся на него, то дізнав ся, що се вже другий; він догадав ся, де меч-самобієць дїв ся, і заплакав. Та робити було нічого; меч-самобієць чесав уже його військо; ось він прилетїв і до хлібороба; відразу зрізав йому голову. Кінь тоді дуже розсердив ся, що вбили його хазяїна, пішов лютувати; він перебив усе військо, тоді прийшов до трупа хліборобового тай стоїть. Цар той труп перевіз у город і хотїв ховати, коли приходить така стара баба з образом тай каже:

— Пустіть мене до хліборобового трупа.

Її пустили. Баба взяла, умочила образ в воду; тоді тою водою облила труп хлїборобів. Хлібороб ожив. Баба йому й каже:

— Бач, ти не послухав мене: сказав велику тайніоть жінцї та трохи й не згинув на віки. На-ж тобі знову меч, я його знайшла, тільки більше не кажи великої тайни жінцї до семи лїт і семи неділь, а то згинеш!

Хлібороб оженив ся з другою жінкою і живуть у двох доси. Жиють, не горюють, хліба не купують. От така то казка.

## Книжки надіслані до редакції.

**Письмо з Просьвіти.** Орґан Товариства „Просьвіта“ у Львові. Виходить раз у місяць. Річна передплата для Америки 1 доляр. Адреса Редакції і Адмініcтрації: Львів, Ринок ч. 10. Львів 30. падолиста 1910. Рік IV. Ч. 11. — **Зміст:** В день „Просьвіти“ — на просьвіту! — Федір Замора: Якою повинна бути праця інтелїґенції в читальнях? — Наші задачі супроти конскрипції. — Ф. З.: Просьвітна діяльність Українського Студентського Союза за рік 1909—10. — Просьвітна робота на Буковині. — Іван Крипякевич: Просьвітна робота у чужих. — Приготованя до Шевченківського ювілею. — Просьба о поміч в борбі з неграмотностию. — Вісти з „Просьвіти“. Нові книжки. — Конкурси. — Виказ добродіїв, що зложили на почесний дар для „Просьвіти“. — Оголошеня.

**Письмо з Просьвіти.** Ч. 12. Книжочка за грудень. — **Зміст:** Запросини до передплати і співробітництва на 1911 рік. — Ф. З.: Як мають сьвяткувати память 50-лїтних роковин смерти Т. Шевченка читальні „Просьвіти“. — Сотиковий фонд. — Михайло Таранько: Скіоптікон — як оруде шireня загальної просьвіти. — О.: Товариство „Жіноча Громада“ в р. 1909—10. — Перший дім „Просьвіти“ на закордонній Україні. — Іван Крипякевич: Просьвітна робота у чужих. — В справі нашої бібліоґрафії. — З житя читалень „Просьвіти“. — Всячина. — Вісти з „Просьвіти“. — Нові книжки. — Виказ добродіїв, що зложили на почесний дар для „Просьвіти“. — Переписка Редакції. — Оголошеня.

**Письмо з Просьвіти.** Орґан Товариства „Просьвіта“ у Львові. Виходить раз у місяць. Рік V. Ч. 1. Львів, січень 1911. Річна передплата 1 доляр. Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, Ринок ч. 10. — **Зміст:** Програма діяльности філїй „Просьвіти“ (на основі рефератів І-ого укр. просьв.-економ. конґресу, уложив А. Гапяк). — Іван Савицький: Про вандрівні (движимі) біблїотеки. — І. Крипякевич: Тов. українських наукових викладів ім. Петра Могили (1909-1910). — З просьвітного руху на Буковині. — Просьвітна робота у чужих. — Антін Гапяк: Чеські просьвітні товариства. — Нові видавництва. — Вісти з „Просьвіти“: З Головного Видїлу. З комісії просьвітно-орґанізаційної. Кілька просьб і вказівок для Вп. членів і прихильників тов-а „Просьвіта.“ Рух в канцелярії тов-а „Просьвіта“ в 1910 р. і статистика членів тов-а „Просьвіта“, які до кінця 1910 р. поплатили членські вкладки за 1910 р. Звіт біблїотеки тов-а „Просьвіта“ у Львові за 1910 р. З житя філїй і читалень „Просьвіти.“ — Оголошеня.

**Срібні Роси.** Поезії Олексы Коваленка. Українське видавництво „Ранок“. У Київі, 1910. Ст. 32. Ціна 15 коп. — **Зміст:** Інтродукція. — Срібні роси. — На ясній дорозі — Жайворонок. — Дома. — Весняним ранком. — Вінок краси. — Весною. — Вітром. — Свято. — Квіти-дівчата. — Під вільним небом. — Літний вечір. — Сирота. — Береза. — В храмі природи. — На пасіцї. — На леваді. — Вночі серед степу. — Біла сімфонія.

**Дзвінок.** Ілюстрована часопись для дітий і молодежи. Виходить 10. і 25. кождого місяця. Рік XXII. ч. 1-2. У Львові 25. січня 1911. Передплата для Америки річно 2 доляри. Адреса Адміністрації: Львів, ул. Мохнацького ч. 12. — **Зміст:** Дм. Йосифович: Чолобитня Лиса Микити (стих). — К. Г.: На здогін вітрови. — В. Щурат: На сьвятий вечер (стих). — Проф. Ст. Людкевич: Коляда (на 3 голоси діточі з фортепяном). — Веселий кутик. — Др. Іван Демянчук: Даруся — Пчілка. — Присяга української дитини. — Б. Прус: З леґенд давного Єгипта. — Отруйні риби. — Як мишка котика перехитрила? — Праця і забава. — Переписка Редакції. — Позір діти. — **Додаток для малих читачів:** К. Г.: Пташача колядка (стих). — Анатоль Франс: Блакитна пташка.

**Учитель.** Орґан Руського Товариства Педаґоґічного. Видає редакційний комітет. Редаґує Др. О. Сушко. Річник XXIII. Ч. 1-2. У Львові 20. січня 1911. — **Зміст:** Митрополит Гр. на Шептичах Шептицький. — Вільгельм Міллер: Американське народне шкільництво. — Школи на свобідному воздусї. — Боротьба за народню школу в Росії. — Володимир Кучер: Будова матерії. — З широкого сьвіта. — Цікаві книги. — Вісти з закордону.

**КАЛЄНДАР.**

ЦЬВІТЕНЬ

| н. ст. | Дні | Руські сьвята |
|---|---|---|
| 27 | Четвер | Мартина |
| 28 | Пятн. | Аристарх. |
| 29 | Субота | Агапії |
| 30 | Неділя | 2. Томина Сим. |
| 1 | Понед. | Май. Йоана |
| 2 | Вівтор. | Івана стор. |
| 3 | Середа | Тріхона і Теод. |

# НОВИНКИ.

¶ Сьміяти ся, чи плакати над льоґікою і розумованєм ,,Шершеня'', коли прочитає ся в послїднїм його числї таку розумову цьвіточку, виплеляну при його редакторськім столику: ,,Свобода взяла за орґан за місяць лютий $1334.30, а ,,Шершень $213.20, значить, ,,Свобода'' взяла пять і пів рази більше, отже повинна бути пять разів більша, нї? — ,,Блаженні сї, що повірять сим стрічкам'' — повторимо рідні́сенькі слова ,,Шершеня'', з тим однак малесеньким коментарем, що цїлком певно в цїлій Америцї, крім хиба одного Шершеньового редакційного персоналу, не богато найде ся таких, скажім делїкатно: наївних, аби їм дїйсно повірили. Ба, навіть найнедотепнїйший з найнедотепнїйших школярів, і то з найнисшого степеня науки, заки сказав-би щось подібного, всадив би поперед палець до носа і так поміркував: коли сяду перед мискою бульби і сам її з'їм, то се буде для мене як раз добре; але коли перед тою самою мискою засядуть і татуньо, і мамуня, і 3 сестри та четверо братів, то для нас всїх стане бульби хиба понюхати; а не то, щоб нею наїсти ся. В такім випадку, аби всї наїли ся, зовсїм певно, треба досипати бульби. Така сама рахункова тайна, що, як виходить з вашого розумованя, панове від ,,Шершеня'', має місце і зі ,,Свободою'' та ,,Шершеньом''. Ваш ,,Шершень'' друкує ся лиш для 2 тисяч а ,,Свобода'' для 14 тисяч членів. Примінюючи вашу рідну льоґіку, ,,Свобода'' повиннаб коштувати 7 разів стільки, скільки ви взяли за ,,Шершеня'', або на відворот — ,,Шершень'' повинен всего лиш 7-му часть з того, щокоштувала ,,Свобода'', се значить 7-ма часть з 1334.30 є всего лиш 190.61 дол., а ви взяли аж 213.20 дол. Фе!... панове, таж ви голосите, що у вас таке все справедливе, а тут, і то ще на підставі вашої найріднїйшої льоґіки, виходить таке, що ви берете даром гроші там, де вам вони зовсїм не належать ся!...

А коли і сей рахунок випаде надто важкий на ваші голови, то ми послужимо вам другим. Так звана словенська ,,Свобода'' друкує ся у нас приблизно в 2500 примірників. За ню дістаємо, цїлком як і ви по 10 цент. що робить 250 дол. в місяць. Приблизно сходить ся отже з вашим ,,Шершеньом'', бо за ті самі гроші і для такого самого числа членів друкує ся однакове число примірників, платить ся однаково друкарню і редактора. Тільки тут знова малий манкамент: за ті самі гроші наша слов. ,,Свобода'' виходить обємом точно два рази так велика, як ваш ,,Шершень''. Вертаючи до вашої льоґіки, ми кличемо: панове! віддайте народови його гроші, бо ваш ,,Шершень'' вартає всего лиш половину того, що ви за нього берете!... І се робите ви, що присвоюєте собі монополь оборонцїв чорнороба! Пфуй!.. Встидайте ся!

¶ Послїдне число ,,Амер. Русского Вѣстника'' в довжезній статї розписало ся про мниме викритє в руській ґімназії в Станїславові тайної революційної орґанїзації молодїжи імени ,,Мирослава Січинського''. Підхопивши таку нагоду, ,,Вѣстникъ'' не втерпів і своїм ладом наплів ,,сїм мішків'' на тему ,,атеизма, украинизма'' і т. д. і т. д. Тимчасом річ має ся зовсїм інакше. Старовство дїйсно перевело ревізії у академика Заклинського, ученика VI кляси польської ґімназії в Станїславові, Ставчишина, та ученика IV року учит. семинара, Калинича. Крім відозви з приводу роковин 12-го цьвітня не найдено. В звязи з тими ревізіями ...лвові переведено такі самі ... Львові та в Перемишлі. Крім згаданої ,,небеспечної'' для Польщі і суспільного ладу відозви, инших симптомів ,,революції'' не найдено. Для рівноправности переведено ревізії також в обох львівських русофільських бурсах, але й там надто обтяжуючого матеріялу не найдено.

Що більше, само польське старовство в Станїславові заявило усїм ученикам, у яких переведено ревізію, готовість, засьвідчити, що в случаю, колиб дирекції їх шкіл хотїли по причинї ревізій в який небудь спосіб їм шкодити, що ревізії переведено у них зовсїм безосновно. Про найденє якихсь антімілїтарних брошур, або відозв, про які приснило ся ,,Вѣстникови'' нема й бесїди. Ось так славний орґан ,,Угроруссов'' завдяки своїй божевільній заїлости проти усего, що українське, пошив ся немилосерно в дурнї. (Се йому не першина. — Прим. складача.)

¶ Великодне число ,,Правди'' визначуєть ся великою ріжнородністю... Найдете там всяку всячину, а найбільше про празник празників. У вступній статї п. з. ,,Въ великій день Воскресенія Христового'', написаній самим головним управителем і директором ,,The Russian Brotherhood Organization'', розкидано стільки ,,любови'' та ,,мира'', що хоч жменями збирай... Старенький ,,миротворець'', всечестнїйший та високопреподобний о. Ѳеофанъ, цитує трохи не всї воскресні ірмоси та стихири, а між иншими і тую чудову змістом пісню, в котрій церква-матір взиває своїх вірних: ,,Воскресенія день, просвѣтимся торжествомъ и другъ друга объимемъ; рцѣмъ, братіе и ненавидящимъ насъ, простимъ вся воскресеніемъ.'' — ,,О, Сладчайшій Іисусе! — так кінчить своє посланіє о. Обушкевич — Вь той праздникъ праздниковъ сподоби воспѣвати чистымъ сердцемъ Твое славное воскресеніе.''

Переверни тепер, шан. читачу, дві картки сього ,,миротворчого'' орґану і глянь на сторону 4-ту возлюбленої ,,Правди''. Там найдеш знамениту в своїм родї статю, в якій з ,,чистим серцем'' пише ся про ту завзяту борбу, яку ,,нашь русскій народъ мусить переводити съ тѣми гулиганами (!?) украинцями, которыи горше татарина мстятся на нашимъ русскомъ народѣ''. Не хочемо переповідати цїлої сеї ,,миролюбивої'' статї, але все таки наведемо деякі маркантнїйші місця. Ось вони: паршива украина, ,,безглузда'' воздушна украина, дрантогузи, украинскіи паничѣ, гнида, собака (се слово підчеркнено), голота, украинско-рутеньска заѣлость — язва, ,,наськi безглузддники'' і т. п. високопарні та висококультурні слова та звороти. Читаєш оте все і дивуєш ся, чи се писала людина чи настояща скотина.

А о. Обушкевич голосить до своїх овечок слова любови і мира: і друг друга обіймім! і ненавидящим нас простїм вся воскресенїем! Нема що казати; се вже істинно русска культура і нам ,,безглуздим'' Українцям ще дуже далеко до неї!...

Радуйся, Ѳеофане, великій миротворче!

¶ Польський суд над убійником — Поляком. Сими днями покінчив ся в Кракові процес проти Поляка, Станїслава Трудновского, який в серпни застрілив був на вулици другого Поляка, Рибака. Трудновский приїхав з Росії і на приказ одного польського тайного товариства, убив в білий день Рибака. Рибак мав бути російським шпіоном. Арештований признав ся, що се зробив по намислї і розвазї. Тамтого тижня відбула ся проти него вже друга розправа. Після австрійського права мав Трудновский за свій вчинок відповідати перед присяглими судіями за скритовбійчий морд, заякий грозить кара смерти. Трудновского увільнив суд від вини і кари, а польська публика обкидала його цьвітами. Лава присяглих судіїв, які судили убійника Рибака, були самі Поляки. Любов до народа, а ненависть до шпіона приголомшила почутє справедливости і Трудновского, — всупереч постановам карного закона, увільнено. Оборонець обжалованого сказав так при сїй розправі: Пролив крови для великої цїли не противить ся анї божому анї людському праву.

І тут мимохіть насуває ся на гадку порівнанє процесу Трудновского з процесом Січинського. І той і сей вбили чоловіка і то з тих самих мотивів, почуваючи ту саму безграничну любов до свойого народа. Одного і другого судив такий самий, польський суд. І хоть дїла були однакові, хоть судії були однакові, хоть вчинки підпадали під осуд однакових параґрафів — присуд випав для одного иньший і для другого зовсїм иньший. І не дивниця. Їх прецїнь судили польські суди і така ріжниця. Поляка увільняють і обкидають цьвітами, — Русина шлють на шибеницю! І чи не дивниця, що зі зболїлої груди нашого народу чим раз частїйше, чим раз грізнїйше добуває ся проклін а руки судорожно стискають ся в пястук. А чим довше знущанє, тим страшнїйшим буде недалекий обрахунок.

¶ В найвисшім судї стейту Пенсильванія порішено, що установа стейту про осьмигодинний день працї для людей, находячих ся в стейтовій службі, чи то службі якогось міста, є противконституційна. Але зневолювати людий по 14 і 16 годин працювати по майнах і фабриках, і то з нараженєм житя, се згідне з конституцією?...

¶ В стейтї Мічіґен знесено тїлесні кари, примінювані в тамошних арештах.

¶ Величезною більшостю, бо 296 голосами проти 16, Палата Послів в Вашинґтонї приняла поправку конституції Злучених Держав, силою якої федеральних сенаторів має вибирати нарід. Поперта більшостю демократів резолюція перейшла так скоро, що всякі протести не придали ся на нїнащо.

¶ Жертвою необережности власного мужа упала молода подруга якогось Андрія Чесного з Ґрінвіч, Конн. Чесний чистив свій револьвер і підчас того пав вистріл, а куля попала в груди його жінки і пробивши легкі, вийшла аж через її плечі. Нещасливий муж хотїв відобрати собі житє, але його приятелї не допустили десперата до самоубійства.

¶ Мексиканський уряд ухвалив на здавленє революції 8 міліонів долярів. Конґрес сейчас апробував сю ухвалу і того самого дня замовлено за сї гроші в Анґлії 50.000 карабінів і 5 міліонів патронів. Рівнож і в Німеччинї замовлено велику скількість амуниції.

¶ В Харкові, на Українї, місцева міська шкільна комісія постановила заснувати стипендію імени Тараса Шевченка, з нагоди пятьдесятьлїтя від дня смерти поета.

¶ Гниль межи польською ґімназіяльною молодежию у Львові. Власти шкільні філії IV. ґімназії при ул. Хоцїмській впали на слїд тайного товариства молодежи під назвою ,,Unitas'', якого цїлию було піяньство і розпуста. Товариство то зорґанїзоване було на взір товариств студенцких з головою, видїлом, статутом і т. д., мало свій власний льокаль, в котрім уряджувано ,,орґії''. Слїдство покінчило ся видаленєм зі школи 19 учеників.

¶ Приватні російські школи в Галичинї. Кацапська часопись, виходяча у Львові, ,,Прикарпатская Русь'' взиває до основуваня приватних російських шкіл в Галичинї, щоби ,,противодѣйствовать'' українським школам. Як поведе ся із приватними російськими школами в Галичинї, на які певно не пожалує царська Росія своїх рублів, не знати. Се одно лиш можна на певно знати уже заздалегідь, що три четверті рублів, присланих царем на приватні російські школи в Галичинї, потонуть в патріотичних карманах ватажків.

¶ Російська полїция є звісна зі свого безправства цїлому сьвітови. Що нї хвилина часописи приносять все нові вісти про славетні її подвиги.

Ось і тепер розписали ся часописи в цїлім сьвітї про одно (з тисяч) безправство російської полїциї в місточку Грішина. До місточка, як звичайно, приїхали селяни з дівчатами та жінками на ярмарок. Нараз з'явила ся провінціональна полїция і нуж чіпати ся дівчат, лапаючи їх в свої обійми, а при тім обдираючи їх з одіня. Се, очевидно, обурило до крайности мужиків і вони заатакували полїцію, протестуючи проти такого звірського насильства. Полїция вмісто того, щоби відступити, почала в мужиків стріляти; і потекла річкою мужицька кров лише за те, що вони стали в оборонї чести своїх жінок. Оден з них поляг головою, а кілька зістало покалїчених. Сейчас арештовано девятнайцять селян і запроторено в тюрму; там вони сиділи три місяцї, по чім відбула ся розправа і помимо того, що були сьвідки, які зізнавали в користь покривджених, випущено на волю лише 11, а решта остало в тюрмі.

Ось такими ,,злочинцями'' переповнені російські тюрми!

¶ Проф. Поґодін про Українців. Відомий російський учений, проф. Поґодін, помістив перед кількома тижнями статю про жулинський морд в однїй великій російській ґазетї, та при тім так заговорив про галицьких Українців: ,,Польське населенє, збільшуючись в руській части, загрожує українському польонізацією. Поляків і спольонізованих латинників підпомагає уряд. А чим мають відповісти Українцї на се, що їм грозить від Поляків і польського уряду: чи тим, що мають перевернути ся в москвофілів і чекати спасеня від російського царя і його аґента, ґр. Бобрінского з Росії? Нї, сто разів нї! Українцї повинні ще з більшою енерґією взяти ся до витревалої працї над самими собою. Росіяни їм не поможуть, хочби вони мали навіть стати зрадниками свойого народу; російський уряд на разї зашле їм дещо гроша, бо москвофілів російський уряд на раз потребує, а російське громадянство не поможе москвофілам, зрадникам свойого народу, так як їм тепер не помагає, бо бридить ся всїми народними зрадниками, хрунями і перекінчиками! До працї над поліпшенєм долї, братя Українцї!'' взиває чесний Росіянин, проф. Поґодін.

¶ Злодійства російських урядників. При будові мостів в Петербурзї діяли ся всякі шахрайства. Тепер викрили в Царськім Селї у радника двору, Палтова всякі письма, в яких найдено усьо про сї шахрайства. — У Владивостоцї засудив суд 5 офіцирів на три роки тюрми, двох на два, одного на чотири роки, за злодійства. Вони спроваджували з европейської Росії цукор ніби для кораблїв — а тимчасом його продавали і забирали гроші в свої кишенї.

¶ Довги ,,матушкі'' Росії. Дня 1. січня 1910. Росія мала довгів 9 міліярдів 668 міліонів рублїв, є отже після Франції найбільше обдовженою державою на сьвітї. Від самих довгів платить Росія 447 міліонів рублїв проценту.

¶ З Велеграду, Моравія, від ,,Academia velehradensis'' одержуємо слїдуюче письмо до поміщеня: ,,Третий інтернаціональний конґрес униїністів відбуде ся в Велеградї (коло Угорського Градіш-у, Моравія;) на днях 26 до 29-го липня с. р., у якім повинні взяти участь усї ті, що інтересують ся орієнтальним церковним питанєм і сполукою церквей. Появивше ся там власне письмо A. Jašek-a Що означає ідея сьв. Кирила і Методія?'' кидає найлїпше сьвітло на змаганя славянських католиків до злуки з Римом та подає попри се коротеньку історію схизми і унії.''

¶ Впровадженє еще одного нового календаря. Швайцарський уряд опрацював проєкт реформи григоріянського календаря. Після того проєкту рік буде складати ся з 364 днів, с. є. 52 тижнів по 7 днів. Новий рік буде припадати все в недїлї і не буде входити в рахубу цїлого року. Рік дїлить ся на 4 части, які будуть мати по рівній скількости днів. Два місяцї в кварталї будуть мати по 30 днів а оден 31. Тримцять перший день марта, червня, вересня і грудня буде припадати все на недїлю. Межи днем 31. червня а 1. липня вставляє ся оден день без ... Перший день Великодня мусї ... дати все 7. цьвітня. Рада швайцарська хоче засягнути ради всїх европейських держав і Ватикану. В разї прихильної відповіди, буде скликана міжнародна конференція для впровадженя нового календаря.

¶ Кровавий промисл. В Хорватії і Славонії викрито зорґанїзовану ватагу злодіїв і убийників, що вбивали емиґрантів, повертаючих із Америки, ограблювали їх, обезображували їх лиця в тій цїли, щоби не було можна провірити тотожність своїх жертв і топили їх в ріках. Одного із членів сеї ватаги вже арештовано.

¶ Незвичайно правдомовний сон. В Градци помер Кароль Ціссер, властитель лїтної каменички, котрого загально уважали богатим чоловіком. Тимчасом по смерти Ціссера найдено в його домі зовсїм небагато гроший і дещо дорогоцїнностий. Між тим зникла в невідомий спосіб щаднича книжочка каси ощадности на 11 тисяч корон, про котру також загально було відомо. По короткім часї зголосила ся до спадкоємцїв Йоанна Вухбіндер, склепарка, що переняла ся цїлою історією спадку по Ціссерови аж до сеї степени, що мала нічю про се сни. Снило ся їй між иншим, що бавила ся в каменици помершого Ціссера. Нараз вдарила случайно в стїну і почула відгомін порожнечі. Винявши в тім місци кілька цегол, побачила в стїнї обширну скритку, в котрій находила ся пошукувана щаднича книжочка і багато гроший та чимало дорогоцїнностий. Свояки Ціссера, почувши про сей давний сон, призвали склепарку і просили її, аби їм показала те місце в стїнї, котре їй снило ся і обіцяли їй великий процент від грошай, коли-би її сон справдив ся. Пішли до каменицї, а склепарка показала місце в стїнї. Спадкоємцї виняли в тім місци цегли зі стїни і найшли там точно всьо так, як про се довідала ся була уві снї склепарка. Вибрали гроші, але супроти склепарки поступили дуже несовісно, бо не додержали слова, а відправили склепарку з нічим, а і суд признав несовісним спадкоємцям слушність, засуджуючи їх на заплаченє склепарцї всього 20 корон за фатиґу.



E 67

**Знесенє Кварантани в Лїбаві (Росія).**

Корабельна аґенція A. E. Johnson & Co. під ч. 27 Broadway, в Ню Йорку одержала від державного санїтарного уряду телеґраму, яка доносить, що головний лїкар Wyman повідомив консулят Злуч. Держав в Лїбаві про цїлковите знесенє 5-дневної кварантани для пасажирів походячих з округів, загрожених пошестию холери.

**ЖЕРТВИ НА ФОНД ,,РІДНОЇ ШКОЛИ'' в ГАЛИЧИНЇ.**

| | |
|---|---|
| Оголошено в числі 16-ім ...... | $120.30 |
| о. Евген ... Detroit, Mich. | 5.00 |
| [illegible] | $125.30 |



**Головний Уряд „Р. Н. С." на роки 1910—1912:**

**Покровитель і почетний член Р. Н. С.:**
Їх Преосьв. Стеф. Сотер Ортинський, перший руський Епископ в Америці.

Духовний управитель:
о. Мих. Балог, R. 9, Box 8, Butler, Pa.

Предсідатель:
Дмитро Капітула, McAdoo, Pa.

Місто-предсідателька:
Марія Череммак, Trenton, N. J.

Місто-предсідатель:
Іван Мартон, Whiting, Ind.

Секретар рекордовий:
Теодозій Лабовський, Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар фінансовий:
Семен Ядловський, Box 76, Jersey City, N. J.

Касієр:
Алексій Шарпшонь, 524 Pine and Franklin St., Shamokin, Pa.

Контрольна Комісія:
о. В. Балог, Whiting, Ind.
Константин Поступак, McAdoo, Pa.
Теодозій Каськів, Newark, N. J.

Радні:
Іван Глова, Shamokin, Pa.
А. Стефанович, Ambridge, Pa.
Й. Ялечко, Ramey, Pa.
А. Маркевич, New Alexandria, Pa.
В. Левчик, Elizabeth, N. J.
А. Добош, Lansford, Pa.

Організатор:
Ілько Моранець, 1441 Emma Street, Chicago, Ill.

Редактор:
Осип Стеткевич, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Управитель друкарні:
Константин Кирчів, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

**Головна Канцелярія „Р. Нар. Союза" находить ся під числом 83 Grand St., (у власнім домі) Jersey City, N. J.**

## ВСТУПАЙТЕ ДО Р. НАР. СОЮЗА!

„Руський Народний Союз" — приймає членів до 45 літ життя.

Вступне після літ.

**Р. Н. Союз платить:**

В разі смерти члена кляси „А" (ціле посмертне) $1,000.00.

В разі смерти члена кляси „Б" (половину посмертного) $500.00.

Посмертне за жінку або мужа члена кляси „А" $400.00.

Посмертне за жінку або мужа члена кляси „Б" $200.00.

Посмертне за діти від $15.00 до $300.00.

В разі утрати: а) обох очий, ніг, або рук $1,000.00, б) одної руки, ноги або ока $200.00.

Єсли отець родини в шпиталю божевільних, Союз платить що року родині $150.00.

Хто хоче вступити до Союза, мусить вписатись також до братства, яке належить до Союза.

## ДО ВСІХ ВП. СЕКРЕТАРІВ І ОРГАНІЗАТОРІВ ВІДДІЛІВ Р. Н. СОЮЗА.

Звертаємо отсим увагу пп. Секретарів, щоби не присилали деклярацій без виповненя сьвідоцтва лікарського, яке находить ся на другій стороні деклярації, позаяк такі не будуть приняті. Члени понад 43 літ, мають предложити метрику або який инший доказ свого віку.

Рівнож при виповнюваню деклярацій просимо на те уважати, щоби на деклярації було подано, на яке посмертне член хоче належати, перечеркненєм слово **ціле** або **половину** посмертне (ого), кілько має він і його жена літ, імя жени або якого иншого члена родини, після того, кому член записав посмертне. Секретарі мають уважати, щоби член заявив, якої єсть віри. Не вистарчає сказати, що член єсть Русин або руської віри, бо таких маємо вже кілька.

Член, котрий не вміє писати, має зробити на деклярації пером знак хреста, уміючий писати має підписати ся власноручно на обох сторонах деклярації.

Місячні справозданя т. є. друки на жовтих картках, як також адреси нових членів просимо виповнюват[и] і присилати враз з декляраціями і р[...]том.

**Від Голов[ного Уря]ду Р. Народного [Союза.]**

Ч. 1696 КВІТ $200.00

на двіста долярів, котрі п. Іван Гатала отримав як сирітську часть по своїм батьку Михаїлі Гатала з Головної Каси Руського Народного Союза в Америці.

Йонкерс, Н. Н. (дати не подано) 1911.

Іван Гатала.

Ч. 1733 КВІТ $400.00

на чотириста долярів, котрі п. Марія Пустай отримала як посмертну запомогу по мужу Андрею з Головної Каси Руского Народного Союза в Америці.

Трентон, Н. Дж., 20. марця 1911.

Марія Пустай.

Сьвідки:
Григорій Бачік,
Олекса Чехут.

Від місцевого Уряду Руського Народного Союза в Америці. Відділ 121.
Іван Чачко, предс.,
Іван Бутка, секретар.

Ч. 1777 КВІТ $77.85

на сімдесять сім долярів, і 85 цнт. котрі п. Василь Дзендзель отримав як посмертну запомогу по Івані Дзендзель з Головної Каси Руського Народного Союза в Америці.

Олифант, Па., дня 30. марта 1911.

Василь Дзендзель.

Сьвідки:
Йосиф Г. Спіц.
Г. Нідл.

Від місцевого Уряду Руського Народного Союза в Америці. Відділ 3.

Ч. 1782 КВІТ $1000.00

на тисяч долярів, котрі п. Розалія Ковальчик отримала як посмертну запомогу по мужу Кузьмі з Головної Каси Руського Народного Союза в Америці.

Пітсбург, Па., дня 12. цьвітня 1911.

Розалія Ковальчик.

Сьвідки:
Н. Войтович.
Гавриїл Федорчак.

Від місцевого Уряду Руського Народного Союза в Америці. Відділ. 53.
Ник. Войтович, предс.
Алексей Витязь, секр.

## РУХ В ВІДДІЛАХ Р. Н. СОЮЗА.

**Усіх Вп. п. місцевих секретарів** відділів Р. Н. Союза просить ся братські оголошення в справі мітінгів призначені до друку в рубриці „Рух в відділах Р. Н. Союза" присилати в сей спосіб, щоб вони найшли ся в редакції найпізнійше в понеділок рано того тижня, у якім мають бути поміщені в часописи. Усі оголошення, які прийдуть до редакції пізнійше як в понеділок, не будуть поміщені скорше аж на другий тиждень.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Братство сьв. Василія Великого, від. 168, подає до відомости всім своїм місцевим і позамісцевим членам, що річний мітінг відбуде ся дня 7. мая с. р. в галі п. Ваверчака о годині 2-ій пополудни. На сім мітінгу предложить ся справоздане касове, відтак буде вибір нового уряду і принимане нових членів без вступного до братства а до Р. Н. С. після статута. Кождий член має явити ся на мітінгу, бо як не явить ся, то заплатить 50 цнт., а урядник 1.00 дол. карн. — Михаїл Даньків, предс., Григорій Клим, секр.

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ. Братство сьв. Арх. Михаїла, від. 209, повідомляє своїх членів, що піврічний мітінг відбуде ся в суботу дня 29. цьвітня с. р. точно о годині 7-ій вечером, в галі мітінговій. Неявивший ся член заплатить 50 цнт. а урядник. $1.00 карн. — Йосиф Гінда, предс., Йосиф Вадик, секр.

БІВЕР МЕДОВ, ПА. Бр. сьв. Арх. Мих., від. 95 подає до відомости, що почавши від 1-го мая будуть відбувати ся братські мітінґи в неділю по першім, а не як до сеї пори, по 15-ім. Слідуючий мітінг припадає 7-го мая. — В. Шипула, предс.

РОСФОРД, ОГАЙО. Бр. сьв. Арх. Мих. від. 235, взиває своїх членів, аби явили ся безусловно на мітінг, що відбуде ся в першу неділю по десятім о 1-ій год. по пол. з жалібними братськими відзнаками. Неявивший ся член заплатить ... дол. кари. Рівнож кождий член мусить свою заплатити усї свої довги. — А. Цеплий, секр.

## Пошукуваня.

Де є Гриць Фариняк, родом з Лівна, пов. Добромиль, Галичина? 5 років, як приїхав до Америки і перебував на Гамроті. 4 роки як вимахав десь до майнів, та вже рік минув, як нема жадної чутки про него. Пошукує його жена Вікта Фариняк, яка рік тому приїхала до Америки. Хтоби знав про него, нехай зголосить ся на понизшу адресу, а дістане 10 долярів надгороди. — Wikta Faryniak, 126 Brig Str., Allentown, Pa.

## ПОЗІР! РУСИНИ! ПОЗІР!

Товариство „Запорожська Січ", від. Р. Н. С. 171., в Пітсбурґу, Па. устроює дня 6-го мая с. р. т. є. в другу суботу по Великодних Сьвятах

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ.

Сей Валь відбувати ся буде в салі „Просьвіти" на розі улиць Карсон і 7-ої в С. С. Пітсбург, Па. Ціна тікетів для мужчин 50 ц., а для женщин 25 центів. Всіх місцевих і позамісцевих Русинів на сю забаву щиро запрошує ся. За добрий порядок на балю та чесну й совісну обслугу ручить підписаний Уряд:

*Дм. Стрий, предс.,*
*Ол. Вучак, кас.,*
*П. Патуляк, секр.*



ТЕОДОР ЛЕВИЦЬКИЙ.

## Подарки а характер дитини.

Подарком зовемо річ, що має якусь вартість, а дістала ся в наше посідане даром, через добровільне, безплатне відступлене нам її попереднім посідачем.

Предметом дару може бути кожда річ, маюча хочби і найменшу вартість.

Позаяк даванє подарків буває в родині частим явищем, проте діти не завважують ріжниці дарів від конечних датків, і дарунки, т. є. ті неконечні датки не роблять на них вражіня, та не впливають на душі дітий так, як подарки осіб чужих; тому над справою обдаровань родичами не будемо довше призадумувати ся. Заувважити хиба треба, що родичі, головно матери, поступають тут нераз дуже хибно. Щоби мати спокій, чи послух в дітий обдурюють їх нерідко ріжними обіцянками. Лихий се виховуючий спосіб під кождим оглядом, бо 1. мати наче купує собі тим робом послух дітий, отже сама деморалізує їх, та вчить робити чи поступати добре тільки для сподіваної нагороди; 2. мати легко забуває такі, що дня поновлювані обіцянки, а через те подає в сумнів свою правдомовність.

Дістаючи подарок, повинна дитина довідатись, що се нагорода за ту, або иншу заслугу. Через се набирає вона пересьвідченя, що добрі вчинки не минають без нагброди і признаня від родичів. Але і се повинно бути як найрідше, а дитина має очікувати нагороди в самім сповнюваню доброго. Тут дальше впадалоби звернути увагу на се, що обдаровуючи одну дитину, не повинно ся минати другої, щоби не дати причини до зависти.

Зовсім інакше виглядає справа подарків від людий з поза дому, іменно свояків. Маю на гадці головно наше селяньство. При відвидинах уважають гості своїм моральним обовязком обдарувати дітий господаря дому.

При приході гостий до хати, навчають господарі свої діти, щоби при повитаню поцілували прибувших в руку. За се винагороджують гості дітий: жінки дають їм звичайно якісь ласощі а чоловіки по кілька сотиків.

Дитина, діставши подарок, тішить ся ним. Тішить ся подарком, але не тим, від кого його дістала.

Судьба тих подарків коротка: ласощі сейчас на місци консумує ся, а грішми бавлять ся діти так довго, поки їх не погублять, або поки не забере їх крадьком старша дітвора. Але в души дитини задержує ся память тої хвилї довше. Їй пригадує ся частенько „празник", „дядько" і подарки. Подарки звичайно нагадують доброго дядька, котрий в дитинячій уяві стоїть з правила на другім пляні.

З кождим днем постепенно розвиває ся дитина. Її сили духові і фізичні кріпшають. Дитина, яка зразу йшла витати „дядька" безінтересовно, памятаючи науку родичів, починає робити се вже сьвідомо в певній цїли. Знаючи іменно, що той або сей дає їй при витаню подарки, біжить, побачивши його, до повитаня, бо знає, що за се щось дістане. Родичі тішать ся чемною дитиною, не знаючи, що ту непорочну душу діточу овіяв вже дух лакомства. Дитина вже ошукує родичів, щоби догодити свому, що-йно прозябаючому еґоїзмови. Дитина обдурює родичів, хоч і не словами: цілує дядька в руку нібито з чемности, а вдійсности тому, щоби щось дістати.

Симпатії обдарованих до обдаровуючих залежать головно від правильности обдаровань, бо коли примiром обдаровуючий забуде коли обдарувати дитину, то яке розчарованє, який жаль і несмак повстає в її молодечій души.

В діточім розуміню той, хто звичайно їх обдаровує, стає персоніфікацією доброти і ніжности. Очікуючи такого гостя, мріє дитина вже заздалегідь про подарунки, які дістане. Вона їх дістане! Вона того певна! В її молодій души зачинає кільчити ся поганий бурян охоти на легку наживу. З початку ростина ся ніжна. Дитина відчуває поки-що якесь неясне бажанє набувати незаслужене добро. Вона хотіла би, коли-б так часом не було пукорків, бодай папірця із них. Се бажанє вростає в душу дитини, та приглує відтак розвій понять про власність та вартість.

Те неясне бажанє виясню[є]сь щораз більше.

З постепенним розвоєм дитини зачинають міцнїйшати в ній деякі низші інстинкти. А коли не доходять в нас до тої сили, що в наших давних предків, то тільки тому, що гальмують їх закони етики. Тут пригадують ся слова Фореля: „Етика стоїть яко судія між унаслїдженими рабівничими людськими інстинктами, а їх товариськими потребами". Отже в етиці шукати би ратунку. В етиці — школи, а ще більше дому! Вихованє також богато тут винне. Бо поглянькмо: сповнив нам хто яку прислугу, а ми поза умовленою платою давали ще й „на могорич"; се безпідставне набуванє чужої власности в формі напивків або наддатків обнижує вартість гроша у тої людини, бо мусимо приняти за правду загально ствердженний факт, що вартість, здобута працею, є в наших очах більша ніж дарована. А обниженє вартости гроша веде одиницю до марнотравности і руїни. Правда, даванє напивків практикує ся по реставраціях, кофейнях і готелях, де ввійшло се в звичай, але памятаймо, що не всі мають стати „льокаями" і „кельнерами". Памятаймо, що не повинні і не можуть ними стати всі наші хочби і бідні діти.

Жадна легкої наживи людина, ставши громадським діячем, зачинає розвивати силу свого зломаного духа. Жажда наживи притуплює в ній благородні чувства і приглушує голос совісти. Вона не щадить чужого добра! Тож не диво, що хлопчина, якому колись казала мама цілувати руку тітки за орішки, простягав опісля руку вже не по орішки, але по ковбасу та пятку. Не диво і те наконець, що час від часу довідуємо ся про грубі міліонові обманьства та крадежі доконувані нераз і через людий, в яких синенька навіть кров пливе, бо їх навчала мати цілувати руки за орішки.

(*З „Учителя"*).

## Військові справи.

Як відомо, межи переселенцями нашими, себто еміґрантами, знаходить ся в Америці много таких, котрі виїхали до Америки перед сповненєм своїх військових обовязків а тепер бажали би вернути назад до рідного краю, однак з огляду на те, що чекає їх кара, позістають дальше в Америці. Суть рівнож такі, котрі як раз в сім році мають ставити ся до бранки, однак по якімсь допервa часї хотіли би вернути до Галичини, та відбути свій обовязок військовий. В обох случаях суть певні улекшеня, особливо для тих, що доперва мають ставити ся до бранки. Іменно такі, котрі мають ставити ся до бранки, можуть дістати урльоп на рік і два роки, почім, вернувши до рідного краю, відбувають службу.

Очевидно, що такі справи рішає намісництво в Галичині, длятого треба таку справу віддати комусь в Галичині, щоби не тілько всьо зробив, але і постарав ся о користне полагодженє справи. Щоби однак інтересованим прийти в поміч і улекшити поворот до Галичини, прошу удати ся письменно до підписаного, при чім треба рівночасно прислати оден доляр за інформацію.

В письмі треба подати: Імя і назвиско — місцевість, повіт і рік уродженя — чи родичі позістають в Галичині, їх місцевість і почта, очевидно імя і назвиско родичів, — чи виеміґровали за позволенєм старостa, чи ні — подати докладну свою теперішну адресу, подати **докладно** місцевість, де єсть **найблизший консулят австрійський.**

Адреса: Австрія, Львів. Іван Бачинський ц. і к. капітан в пенсії, ул. Руська, 20.

Всі Американські руські ґазети прошу о поміщенє сеї статї.

## Східна леґенда.

Хто в Баґдаді не знає великого Джіаффара, сонця вселенної?

Колись — богато-богато літ тому назад, — він був ще молодцем, — забавляв ся Джіаффар в околицях Баґдада.

Нараз до його вуха долетів хрипкий крик: хтось розпучливо кликав о поміч.

Джіаффар визначав ся між своїми ровесниками розумом і розвагою; та серце було в нього жалісне і він уповав в свою силу.

Він побіг на крик і побачив нужденного старика, притисненого до міського муру двома розбійниками, які грабили його.

Джіаффар витягнув свою шаблю і напав на злодіїв: одного убив, другого прогнав.

Освободжений старець впав до ніг свого збавителя і поцілувавши край його одежі, заклякав: „Хоробрий молоде, твоя великодушність не лишить ся без нагороди. На вид я — убогий жебрак; та тільки на вид. Я чоловік не буденний. Прийди завтра, ранним ранком, на головний базар; я буду ждати на тебе при фонтані і ти переконаєш ся о правді моїх слів“.

Джіаффар подумав: „На перший погляд чоловік сей жебрак, цілком; однак — всяко буває. Чому не спробувати?“ — і відповів: „Гарно, батьку мій, прийду“.

Старик поглянув йому в очі і відійшов.

На другий день, скоро лише почало сіріти, Джіаффар удав ся на базар. Старик вже вижидав його, спертий на мармурову чашу фонтани.

Мовчки взяв він Джіаффара за руку і привів його у невеликий сад, обведений із всіх сторін високими стінами.

В самій середині сього саду, на зеленій мураві, росло дерево незвичайного виду.

Воно подобало на кипарис; тільки листє на нім було блакитне.

Три овочі — три яблока — висіли на тонких, в гору загнутих галузках: одно, середної величини, подовгасте, біле, як молоко; друге, більше, кругле, ярко-червоне; третє маленьке, зморщене, жовтаве.

Ціле дерево слабо шуміло, хоть і не було вітру. Воно звеніло тонко і жалісно, зовсім, якби скляне; здавалось, воно чуло прихід Джіаффара.

— Молодче, — промовив старець — зірви який хочеш з тих овочів і знай: зірвеш і з'їш білий — будеш розумнійший від всіх людий; зірвеш і з'їш червоний — будеш богатий, як еврей Ротшільд; зірвеш і з'їш жовтий — будеш до вподоби старим жінкам. Рішай ся!.. і не проволікай. За годину і овочі зівянуть і само дерево повалить ся в німу глибінь землі!

Джіаффар понурив голову і задумав ся.

— Як тут поступити? — промовив півголосом, як би радив сам з собою. — Станеш надто мудрим — не гадай, жити не схочеть ся; станеш богатим від всіх людий — будуть всі завидувати тобі; радше зірву я і з'їм третє, поморщене яблоко!

Він так і вдіяв; а старець засміяв ся беззубим сьміхом і промовив:

— О, мудрий молодче! Ти вибрав добру часть! На що тобі біле яблоко? Ти і так розумнійший від Солომона. Червоне яблоко тобі також не потрібне... І без нього ти будеш богатий. Тільки богатству твому ніхто завидувати не стане.

— Скажи мені, старче, — промовив, стрепенувшись Джіаффар — де живе чесна мати нашого богуугодного халіфа?

Старик поклонив ся до землі і показав молодцеви дорогу.

Хто в Баґдаді не знає сонця вселенної, великого, знаменитого Джіаффара?

*Іван Турґенєв.*



## Веселий кутик.

Один айриш сидів собі на желізничій стації і курив люльку. На се надійшла якась дама і примістила ся недалеко сего айриша. Хвильку сиділа тихо, а нарешті звернула ся до свого сусіда з ось такою увагою:

— Якби ви були джентельменом, то не курилибисьте в присутности дами.

— Пані! — відповів флегматично айриш — якби ви були справді дамою, то не сиділибисьте так близько мене...

Женщина замовкла, але по хвилі вибухла з новою силою:

— Якби ви були моїм мужом, я би вас строїла!

— Ох, пані! — відповів знова айриш, пихкаючи як найспокійнійше свою улюблену файочку — якби я був вашим мужом, то зажив би трутину з найбільшим вдоволенєм.

### Невдоволений.

До перворядної реставрації в однім великім місті прийшов захожий гість і зажадав два смажені яйця. Коли кельнер подав йому сі яйця на стіл, він з великим обридженєм спостеріг на середині одного яйця усамлену муху. Замісто розгнівати ся або звернути на се увагу послугача, гість прикликав самого управителя реставрації і в його присутности сказав до кельнера: „Ви, добродію, ще щось забули: де ж єсть моя друга муха?“

### Найлїпше місце.

— Де є найлїпше місце до переховування молока в горячі дні? — спитав учитель сільського хлопця.

— В корові, прошу пана! — відповів швидко хлопець.

### Не хотів їй переривати.

Підчас одної судової розправи каже судія до обжалованого:

— Ваша бідна жінка впевняє, що ви не промовили до неї вже через три роки.

— Так, се правда, пане судіє, я не хотів їй переривати.

### Дивно.

— Кажете, тату, що ви родили ся в Калїфорнії?

— Так, мій сину.

— А мама в Ню Йорку?

— Еґеж.

— А я в Шікаго?

— В Шікаго.

— Чи то не дивно, що ми зійшли ся разом?

### Дбала жіночка.

**Перша жінка:** Я дуже уважаю на те, щоби мій муж мав чисту сорочку на неділю.

**Друга жінка:** О, я не дбаю так о неділю як о суботу, бо в суботу мій муж іде завсігди до сальону пити, а як прийде до битки, то треба знати сурдут, а я хочу, щоби він виглядав тоді гарно і чисто.

### Не спізнить ся.

Тітка (маючи намір від'їхати): Щоб тільки не спізнити ся на поїзд.

Малий Луць: Не спізните ся, тіточко, бо тато посунули вказівку годинника о пів години наперед.

### Межи знакомими.

Двох жидків прийшло до реставрації і казали подати собі два оселедці.

— Бери Іцку! — каже Шмуль.

— Ні, бери ти перший! — каже Іцко.

Шмуль взяв перший, но розуміє ся більшого. На се крикнув Іцко: Слухай, Шмуль, ти не розумієш ся на делікатності товариске; ти не повинен був брати то більше.

— А ти котре бубись брало на моїм місци? — питає Шмуль.

— Те менше! — відповів Іцко.

— Ну, то і маєш його, каже спокійно Шмуль.

### В суді.

**Судія:** Чи були сьте карані?

**Обвинений:** Від 7 літ ані разу.

**Судія:** А що робилисьте в протягу тих 7 літ.

**Обвинений:** Сиділ в криміналі.

### Болван.

Оженив ся Іван з Мариною і жили по Божому. Діточок дав Господь пісьнадцятеро. Одного разу іде вечером Іван, а на дорозі стоїть маленький хлопчина і плаче. — Чого ти плачеш, дитинко? питає Іван. — Бо не знаю, куди до дому. — Ходи зі мною, не плач, я тебе заведу до дому, дам тобі дещо попоїсти, а потому найдемо твоїх родичів. Хлопчина усьміхнув ся. — Гей Марино! А диви! Приношу тобі дитину. Найшов на улици. У нас чи одно більше, чи одно менше, то не буде великої ріжниці; примістимо і того, най там росте, що? — говорить Іван в дома. — Ой болване, болване — сказала жінка — та ти пізнаєш своєї дитини? Так то наш Павлусь.

## Руське Товариство Педаґоґічне

у Львові, ул. Мохнацького, ч. 12. просить нас оповістити слідуюче:

Жертви на цїли Р. Т. П. Зложили по одній короні Вп. Панове: Т. Телїшевський, Львів, Ів. Кохановський, Др Ст. Полянський. П. Ковальський, Гр. Кольцю, Ст. Шалавило. М. Дрозд. Ос. Пухевич, М. Антоник з Краківця, В. Равлюк. А. Бариляк. П. Давидовський зі Львова. М. Юрків, Задвіре, М. Мосора, Сколе. о. В. Кліш, Сінява, Ев. Савіцка, Долина, Йос. Гуменюк, Буск, П. Стефиняк, Відень. о. Фр. Рабій, Самбір, М. Кобилецький, Самбір, Ів. Франчук, Самбір, Вол. Литвин, Черче, Б. Яцковська, Рожнїтів, Дм. Матвіїв, Рудники, К. Пекний, Товсте, о. А. Вещін, Ванючі, В. Трусевич, Львів, С. Лозинський, Львів, Дм. Серкізовський, Кольбушова, Вол. Кекіш, Ліско, В. Ратишин, Львів, Ів. Ґелета, Загіре, В. Лельо, Перемишль, Ст. Чемальовський, Доброгиль, Ст. Подолюк, Зборів, М. Гундич, Чернівці, о. М. Брикович, Сущин, Ів. Красинський, Стрий. Т. Гова, Львів, Др. Л. Озаркевич, Городок, Ів. Загаєвич, Яворів, Д. Кульчицький, Яворів, Вол. Билинський, Перемишль, Гр. Вацик, о. Сембан, Др. І. Голубович з Тернополя, В. Мипаль, Жидачів, Л. Січинський парох, Мшана, о. Ів. Стрільбицький, Наварія, В. Потоковський, Обертин, о. Ів. Ступницький, Обертин, А. Балтарович, Глиняни, П. Фостяк, Суд. Вишня, В. Струсевич, Суд. Вишня, Мих. Мартинець, Самбір, о. Ів. Токар, Підгайці, Ст. Мудрецький, Товсте, Р. Коритовський, Краків, Н. Бачинський, Бережани, Др. Л. Чаплинський. Теребовля, Д. Капій, Івашівці, Гр. і А. Підгайні, Добромиль, Ан. Дзервінська, Коровники, о. П. Мекелита. Сянічок, М. Ячан, Радванич, о. Ів. Жарський, Глудно, о. А. Слонський, Михалевичі, Н. Н. Долина, П. Мацевич, Долина. П. Вигід, Доброволяни, Ю. Коссак, Грушів, Н. Кулинич, Камінка ліс. Ів. Коссак, Чортків, Д. Добромильський, Чортків, Сем. Наливайко, Вільшаниця, Ант. Твердохлїбівна, Олешичок, П. Курилас, Львів, Др. Ю. Олесницький Стрий, Гр. Климович, Нов. Санч, Ів. Гривна, Нов. Санч, М. Вітерова, Фриштак, Т. Пронишин, Богатківці, Евген Бачинський, Ходорів, Іл. Равлюк, Перерісль, о. В. Лаврецький, Раранче, Ів. Дорожинський, Угнів, о. Гр. Алиськевич, Остапівці, Ев. Пехновська, Тернопіль, Др. Ст. Чекалюк, Тернопіль, Ст. Сіяк, Бучач, Др. С. Дмоховський, Перемишль, Др. Ів. Кос, Львів, М. Руденький, Львів, Ів. Левинський, Львів, Ос. Гордійчук, Дрогобич, В. Семян, Вилинів, о. К. Лотоцький, Литвинів, о. Ю. Дубкович, Дубе, Тов. „Дністер“ Львів, М. Тюн, Стрий, В. Нарожняк, Юсиптичі, о. Т. Хлїбовицький, Фирлїїв, о. В. Павула, Лисятичі, о. проф. Бажанський. Львів. М. Василик, Яворів, В. Шостак, Горлиці, В. Яворський. Нов. Санч, А. Вітошинська, Грибів, А. Шеремета, Нов. Санч, В. Лящук, Фредропіль, В. Покотило, Надвірна, Ів. Розділький, Мариямпіль, Д. Мороз, Жидачів, О. Дорош, Жидачів, о. Т. Бородайкевич. Тростянець, Т. Волошилський. Радехів, о. А. Борисевич, Дрогоїв, Гр. Войтків, Мицїв. о. В. Еліяшевський, Зашків, о. В. Ільницький, Горохівці, о. Н. Колтуняк, Жуків. Карпинський, Гаї, М. Равлюк, Кіцмань, М. Лотоцький, Радехів, о. М. Кордуба, Сумно, о. Гр. Пальчишин, Гологори, о. Ол. Грицишин, Копичинці, Вол. Вилів, Теляче, Евг. Гранковський, Меденичі, М. Вербинець, Перемишль, С. Воробель, Краків, М. Фещин, Угринї, М. Вудкевич, Львів, о. Ів. Манько, Рівня, о. Дм. Бордун, Викоти, Т. Сверщ, Пуків, Т. Соломка, Пуків, М. Наклович, Бабина, Вол. Шматара, Самбір, Л. Борачок, Перегинько, о. І. Гургаль, Борки вел., Ост. Хомин, Камінка стр.. Ем. Мриглодовичева, Грабова, о. Ів. Яворський, Могильниця, о. Ів Кмицикевич, Фрага, Ів. Левицький, Фрага, Юл. Наливайко, Богутин, о. Як. Мохнацький, Попеличі, Ів. Чехович, Болехів, Ю. Левицький. Львів, А. Бриттан, Яворів, Йос. Голда, Руданці. Із. Глинський, Буцнів, о. З. Мухевич, Тишківці, Г. Козій, Ястковичі, Ів. Верхратський, Львів. Ів. Бобовський, Беньова. Д. Хромовський, Глинки, В. Яремкевич, Вовче, Ів. Бараник, Улянів, Йос. Яримович, Чернелів, М. Каратницький, Бережани, о. Ів. Созанський, Черче, М. Галущинський, Рогатин, Евг. Коновалець, Замків, А. Лопушанський, Свидниця. Ів. Дочило, Любиня, о. Юр. Чубатий. Будилів, Дм. Михайлів, Купче.

По дві корони: Др. Лев Коссак, Львів, М. Залітач, Львів, 2.50, П. і Ев. Сулима, Скалат, Кл. Рогозинський, Бучач, В. Іло[illegible], Берно, Т. Грабович, Камінка стр. Др. Сев. Артимович, Кіцмань, Ф. Іванець, Кіцмань, Др. Т. Войтович, Перемишль. Др. Ев. Бурачинський, Чернівці, Йос. Хоміцький, Чернівці, о. Ев. Громницький, Золочів, М. Комарницький. Лежайск, Др. А. Гарасимів, Стрий, о. Т. Ярема, Болехів, Ев. Сасик, Борислав, о. Ів. Рогувинський. Шешори, Гр. Германак і Н. Руснак Хвалонниці, о. Д. Михайлів, Ев. Билинський, Збараж, Дм. Ґреґолинський, Перемишль, Мар. і Вит. Монастирські, Краків, о. Н. Боберський, о. М. Жарський, Циків, Др. П. Пушкевич, Львів, Ос. Секунда. (Збірка) Ланцут: о. М. Паньківський Устиянова, Л. Літинська, Устрики, Ф. і Юл. Ільницький, Ягольниця, Вол. Кіжик. Львів, Яр. Поколинський, Львів, Інж. А. Корнелля. Львів, Ол. Леонтовичева, Долина, Н. Левицький, Павлокома, о. П. Ступкач, Должиця, В. Мисак. Ваньковa, З. Подляшецький, Монастириска Йос. Рибачевська, Ляшки гост.

Дальше зложили в коронах: Вол. Мацькевич і М. Качмарський, Львів 4, Др. М. Кос, Перемишль 4. Юл. Мудрак, Львів 5, Др. А. і Ол. Кулачковські. Відень 5, Ів. Віханський, Золочів. 3, о. Ів. Любович, Острів, 4. Т. Красицький, Монастириска, 5, о. В. Небилович, Перегинько, 5. В. Кіцак, Жабно 5, З. Городинський. Рафаїлів, 8, К. Паньківський, Львів, 10. В. Зайц, Ґрац 4. Л. Матреньчук, Ґрац 4. Ф. Левицький. (Збірка): Борислав 3, О. Пристайова, Перемишль, 3. А. Брекден, Інтіхан, 5, Єп. К. Чехович, Перемишль, 10, о. Н. Дембіцкий. (Збірка): Обертин 4, Др. Т. Печерський, Комарно 5, Сп. Паньківський, Львів, 10, о. Ів. Киприян, Немирів, 3. Онишкевич і Бодятко, Львів 3.

## Отруйні риби.

Природа подбала за се, щоби кожде сотворінє мало нетільки змогу удержувати житє, але також, щоби було забезпечене перед ворогами. Дала котови острі пазурі, метеликови подобу листя, вужеви вид сохлої галузки, медведям серед північних ледів футро зовсім біле, — шерсти заяця дала краску землї.

Найстрашнійшим оружєм, яким обдарувала вона декотрі свої твори, є — отруя. Число звірят наділених нею є більше чим могло б нам здавати ся. Знаємо, що істнують їдовиті вужі, але мабуть мало хто в нас чув про отруйні риби.

Живуть вони у водах горячого підсоння, але з деякими нашими рибами є близько споріднені. Їх луска є пестро забарвлена а сам вид незвичайний і немов остерігаючий. Їдь їх викликує у людськім орґанізмі тяжкі хоробливі зміни, сильні болї голови і жолудка а на тілї багрові плями як при шкарлятинї. Часто на тім кінчить ся і хорий одужує, але бували случаї майже скоропостижної смерти.

Мясо декотрих знов їдовитих риб приміром мурени, схожої на нашого угра не є шкідливе, позаяк отруя містить ся у неї в железах під зубами, зовсім як у вужів. Старинні Римляни, які мясо сеї риби зачисляли до найдорожших ласощів, не знали про сю отрую мабуть нічого; в їх письмах нема найменшої згадки про їдь мурен. Риба ся живе в середземнім морі, є довга до 1 і пів метра, багрово і жовто цяткована.

Про Римлянина Краса розказують, що в ставі у нього була велика мурена, яку дуже любив; знала вона голос свого пана і приходила їсти з його руки, весела, свавільна у золотій обручці на шиї. По якімсь часі вона згинула, і Крас оплакував її смерть, як втрату людини.

Инший Римлянин кормив мурени мясом своїх невільників, яких казав топити у ставах...

Найцікавійші з всїх їдовитих риб є безперечно ті, в яких острі кол[ю]чки хребтові є сполучені з железами отруйними вздовж цілого тіла. Вистарчить доторкнути горішних плавців такої риби, щоби відчути острий біль, який веде з собою запалене скіри, болючу коросту, часом параліж і смерть.

Постать їдовитих риб буває відражаючо погана, за се краска їх тіла чудова. В Індійськім морю живе безліч сих небезпечних зьвірят: їх луска найчастійше темно червона, а на ній пруги і цятки чимраз то яснійші, вкінці ніжно рожеві... Треба додати, що нічю риби сї сьвітять ріжнобарвним блиском, провожаючи за кождим своїм рухом промінясту смугу і немов рухомі лямпіони проясняють мрачне дно океану.

## Годівля канарків.

Головним осідком цілого канаркового промислу є гори Гарц в Німеччинї. Годують там ті пташки на велику скалю, а канарків, що мають добрі голоси, старанно вибирають і держать окремо від инших. Сї вибрані канарки дістають за учителя одного старшого з їх роду, який має хороший голос і довший досьвід. Він трилює на переді і учить своїх молоденьких учеників вже з малку мельодійних і чистих звуків. Канарки „Ст. Андреасбурґ“ мають загально репутацію найлїпших сьпіваків в сьвіті; про них говорять, що вміють сьпівати зачуті мельодії і то навіть популярних сьпіванок і оперових куплетів.

## Хемічний винахід.

Недавно винайдено такий плин, котрий має велике приміненє в будівництві. Коли сим плином по... ся желїзо, то воно не буде ... жавіти, а коли помарує ... ... чи, вони будуть на за... ... ти вр... ... всякої вохкости. С... ви... ... се найбільше ... в мореплавстві, бо всї ті части кораблїв та суден, які мусять бути під водою, не будуть так скоро псувати ся, наколи потягне ся їх згаданим плином. Дно корабля, запущене сим хемічним винаходом, не допустить вохкости до краму, що спочиває на нім, а через те сей крам буде заедно сухий і сьвіжий. Стіни що йно вимурованого до[му] потягнені сим плином, сей-час висихають і можна їх сьміло малювати чи тапетувати. Кажуть, що такий самий або подібний плин був вже знаний старожитним Римлянам.

## Як довго жиють домашні зьвірята.

Кінь, сей вірний друг і помічник чоловіка, жиє пересічно 30 літ. Бувають одначе коні, які при добрім і стараннім догляданю доходять значно пізнїйшого віку. Кінь одного австрійського ґенерала, якого він уживав в турецькій війнї, дійшов 46 літ житя, а знов один епископ в Німеччинї мав коня, которого в 50 році житя можна ще було уживати до легких робіт. Один учений оповідає про коня, що прожив 62 літ. Сей кінь жив в Анґлїї і дійшов мабуть зі всїх коний до найвисшої старости.

Рогата худоба, о скільки не дістане ся перед часом до різника, доходить пересічно 30 літ віку. Приклади про надзвичайну довготу житя волів та коров мало є знані бо чоловік забиває їх в молодім віцї для власної користи. Подібно має ся річ з вівцями, козами і свиньми, котрих вік не переходить 15 літ житя. Пси доживають також до 15 ти літ, хоч бувають нерідкі случаї, в яких подибує ся 20 лїтних собак. Коти жиють пересічно 10 літ. З правила, дійшовши 8 до 9 років житя, опускають коти чоловіка і, коли се можливе, ідуть до ліса та доживають там свого віку, полюючи на менші від себе зьвірята, отже руководять ся на старість самим тільки інстинктом. Та і тут бувають нераз виїмки. Один властитель господи в Чехах мав зовсім ще веселого кота, хоч йому було уже 33 років. Та і сей старий котиско здуяв на кінци і пішов слїдами свого зьвірячого інстинкту.




ЦІНИ І ПРАВИЛА ОГОЛОШЕНЬ В „СВОБОДІ“

1) ОГОЛОШЕНЯ БИЗНЕСОВІ, які йдуть довший час (від 3 місяців до року) платять ся після спеціяльної тарифи, яку інтересовані дістануть на жадане листовно.

1-о, 2-о або 3-и разові ОГОЛОШЕНЯ БИЗНЕСІВ по 3 цнт. від слова за кождий раз.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ, як: мітинґи брацтв і товариств належачих до Р. Н. Союза поміщає ся безплатно один раз в рубриці „Рух в Відділах Р. Н. Союза“.

ОГОЛОШЕНЯ ТЕАТРАЛЬНИХ ПРЕДСТАВЛЕНЬ І БАЛЇВ по 2 центи від слова для брацтв і товариств належачих до Р. Н. Союза, а для товариств неналежачих до Р. Н. Союза по 4 центів від слова.

ПОШУКУВАНЄ ОСІБ І РОБОТИ по 2 центи від слова за найменче 10 слів.

КОНКУРСИ ПАРОХІЙ і иньші по 3 центи від слова.

ПРОПОЗИЦІЇ ЖЕНИТЬБИ по 10 центів від слова за найменше 10 слів.

Одноразове оголошене адреси 25 центів.

2) Належитість за всяке оголошеня мусить бути прислана з гори та в цїлости. В противнім разї оголошене безуслівно не поміщає ся. Належитість за дрібні оголошеня можна присилати також почтовими марками

3) Кожде оголошене мусить бути в редакції на тиждень перед датою виходу того числа часописи, в якім воно має бути поміщене. Оголошень телефоном не приймає ся.

4) За зміст оголошень або за відвічальність оголошуючих ся в часописи фірм редакція не приймає ніякої відвічальности.

5) Кого-б скривджено, або з ким зле обходжено-б ся в тій фірмі, яка оголошує ся в нашій часописи, нехай про се сейчас повідомить редакцію, а коли подасть достаточні докази ошуства, викине ся оголошене несовісної фірми; кромі сего редакція доложить всїх старань, щоб ошуста потягнути до відвічальности.

6) Редакція має право відкинути або перервати яке небудь оголошене, не подаючи причин.

7) Редакція має право жадати від фірм або незнаних осіб, щоб прислали докази, що ведуть свій бизнес чесно і дійсно зможуть додержати того, що обіцюють в оголошеню.

8) В оголошеню мусить бути тільки правда. Редакція має право відкинути всяке підозріле оголошене.

9) Оголошеня мусять бути писані пером, виразно і на одній стороні почерку.

10) За дрібні оголошеня редакція не висилає ніяких посьвідчень.




## Книжки

які можна дістати в друкарні „Свободи“:

| | цнт. |
|---|---|
| Америка | 15 |
| Борба кляс і чому робітники орґанізують ся | 15 |
| Весела книжочка з обр. | 35 |
| В Старім і Новім краю | 25 |
| Дещо про зьвірята | 30 |
| Еміґрант | 15 |
| Жовнір | 10 |
| Журавлї | 10 |
| Житє, зарібки, орґанізації і т. п. в Спол. Державах | 15 |
| Зуб за зуб | 10 |
| Коротка Історія Руси | 10 |
| Капітал і праця | 15 |
| Казка про Жидів | 15 |
| Книжка рахункова | 50 |
| Марія | 10 |
| Многострадальний народ | 20 |
| Навернений грішник | 20 |
| Народний рух австро-угорських Русинів | 15 |
| Новий Завіт | 2.00 |
| О підземних скарбах | 25 |
| Оповіданя | 10 |
| Про нутро землї | 25 |
| Покуса | 10 |
| Про кінець сьвіта | 15 |
| Розмова Поляка з Русином | 10 |
| Псалтир | 1.00 |
| Релїґійні вірованя | 20 |
| Русько анґлїйський тлумач | 60 |
| Слово ч. 5. | 15 |
| Слово ч. 6. | 15 |
| Страшна пімста | 20 |
| Смерть | 10 |
| Степові люде | 15 |
| Страйк | 20 |
| Стріляй на смерть, робітнича драма | 15 |
| Сонник | 30 |
| Товариска ворожка | 15 |
| Хто з чого жиє | 15 |
| Які то є люди на землї, з 20 образками | 50 |
| Як мужик ходив до царя правди шукати | 15 |
| Через кордон | 15 |
| Метрики шлюбні | 3 |
| Метрики смерти | 3 |
| Молитвенник малий | 1.50 |
| Вінець | 1.50 |
| Збірник | 2.30 |
| Бог Надежда моя | $2.50 |
| Хлїб души | 2.50 |
| Друг Души | 1.50 |
| Друг Души (в зв. опр.) | 75 |

Пишіть на адресу:
Swoboda,
83 Grand St., Jersey City, N.J.